

**MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI MESLEKİ VE
TEKNİK ANADOLU LİSELERİNDE GÖREV YAPAN
YÖNETİCİLERİN VE ÖĞRETMENLERİN İŞ SAĞLIĞI
VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARINA YÖNELİK
GÖRÜŞLERİ AĞRI İLİ ÖRNEĞİ**

ÜMİT ÇEVİK

Yüksek Lisans Tezi

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ANA BİLİM DALI

Prof. Dr. İbrahim HAN

AĞRI-2025

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ BİLİM DALI

ÜMIT ÇEVİK

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU
LİSELERİNDE GÖREV YAPAN YÖNETİCİLERİN VE ÖĞRETMENLERİN
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARINA YÖNELİK
GÖRÜŞLERİ AĞRI İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
PROF. DR. İBRAHİM HAN

JÜRİ ÜYELERİ
DOÇ. DR. PINAR BAYKAN
DR. ÖĞR. ÜYE. OKAN ÖZBAKIR

AĞRI-2025

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve sınav yönetmenliğine göre hazırlamış olduğum “Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Görev Yapan Yöneticilerin ve Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına Yönelik Görüşleri Ağrı İli Örneği” adlı tezin tamamen kendi çalışmama olduğunu ve her alıntıyı kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim enstitüsü arşivinden aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmenliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

31/07/.2025

Ümit ÇEVİK

	T.C. AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ	
---	---	---

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSELERİNDE GÖREV YAPAN YÖNETİCİLERİN VE ÖĞRETMENLERİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ AĞRI İLİ ÖRNEĞİ

Prof. Dr. İbrahim HAN danışmanlığında, Ümit ÇEVİK tarafından hazırlanan bu çalışma, .../...../2025 tarihinde aşağıda isimleri belirtilen jüri tarafından değerlendirilmiş olup İş Sağlığı Güvenliği Anabilim Dalı İş Sağlığı Güvenliği Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak oybirliği (..../3) ile kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. İbrahim HAN

Üye : Doç. Dr. Pınar BAYKAN

Üye : Dr. Öğr. Üye. Okan ÖZBAKIR

Yukarıdaki sonuç;

Enstitü Yönetim Kurulu .../.../... Tarih ve. . . . /..... Numaralı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet TEYFUR

Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaklardan yapılan bildiriş, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak olarak kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

	T.C. AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ	
---	---	---

Benzerlik Oranlarına Dair Beyannamedir		
Öğrenci Adı Soyadı	Ümit ÇEVİK	
Numarası	2302601233	
Ana Bilim Dalı	İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ BİLİM DALI	
Bilim Dalı	İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ BİLİM DALI	
Programı	Yüksek Lisans	
Danışman Unvanı Adı Soyadı	Prof. Dr. İbrahim HAN	
Tez Başlığı	MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSELERİNDE GÖREV YAPAN YÖNETİCİLERİN VE ÖĞRETMENLERİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ AĞRI İLİ ÖRNEĞİ	
Bölümler	Turnitin Sonucu	En Yüksek Değer
Giriş	%	%25
Kuramsal Temeller/Kavramsal Çerçeve		%30
Materyal ve Yöntem		%30
Araştırma Bulguları		%20
Sonuç/Tartışma/Öneri		%20
TEZ (GENEL)	%20	%25

31/07/2025

Yukarıda bilgileri yazılı tez çalışmasının benzerlik oranları Turnitin raporundan alındığı haliyle yazılmış olup tüm bilgilerin doğru olduğunu, aksi halde doğacak hukuki sorumlulukları kabul ve beyan ederiz.

İmza
Ümit ÇEVİK

İmza
Prof. Dr. İbrahim HAN

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	ix
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
İKİNCİ BÖLÜM	6
2. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNE DAİR TANIMLAR VE KAVRAMLAR	6
2.1. Tanımlar	6
2.1.1. İş Sağlığı ve Güvenliği	6
2.1.2. Okul Güvenliği	6
2.1.3. Mesleki Eğitim	6
2.1.4. Kaza	7
2.1.5. İş	7
2.1.6. İş Kazası	7
2.1.7. Yönetici	8
2.1.8. Öğretmen	8
2.1.9. Tehlike	9
2.1.10. Risk	9
2.2. İş Sağlığı ve Güvenliğine Dair Kavramlar	10
2.2.1. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi ve Amacı	14
2.2.2. İş Sağlığı	16
2.2.3. İş Güvenliği	17
2.2.4. Güvenlik Kültürü	18
2.2.5. Reaktif ve Proaktif Yaklaşım	19
2.2.6. Okullarda İSG	21
2.2.7. Meslek Liselerinde İSG	25
2.2.8. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Kavramları	27
2.2.9. İş Kazası	27
2.2.10. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde İş Kazası	31
2.2.11. Meslek Hastalıkları	32

2.2.12. İş Sağlığı ve Güvenliği Politikası	36
2.2.13. İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi.....	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	38
3. MATERYAL VE YÖNTEM	38
3.1. Araştırmanın Problemi	38
3.2. Araştırmanın amacı	39
3.3. Araştırmanın Önemi.....	40
3.4. Araştırmanın sınırlılıkları	41
3.5. Varsayımlar	41
3.6. Araştırma Yöntemi	41
3.7. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	42
3.8. Verilerin Toplanması	42
3.9. Verilerin Analizi	42
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	43
4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI.....	43
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	62
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	62
KAYNAKLAR.....	65
EKLER.....	74
Etik Kurul Kararı	74
Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğünden Alınan Araştırma İzni	75
Araştırmada Kullanılan İSG Performans Ölçeği.....	76
Yazarlardan Alınan Ölçek Kullanım İzinleri	82
ÖZGEÇMİŞ	83

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSELERİNDE GÖREV YAPAN YÖNETİCİLERİN VE ÖĞRETMENLERİN İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ AĞRI İLİ ÖRNEĞİ

Ümit ÇEVİK

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İbrahim HAN

2025, Sayfa: 83+ XI

Günümüzde okullar, öğrencilere bilgi ve beceriyi aktarmanın yanında, öğrencilerin farklı yönlerinin gelişimine katkı sağlayan, onları gelecekteki iş hayatlarına hazırlayan, sosyal etkileşimlerin olduğu yöneticilerin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve diğer çalışanların birlikte yaşadığı, iş kazasına açık alanlardır. Okullardaki bu misyon değişikliği farklı yükümlülükler getirmiştir. Toplumun ve diğer okul paydaşlarının okullardan akademik başarının yanında, farklı beklentileri oluşmuştur. Beklentilerin başında sağlık ve okul güvenliğinin geldiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Verimi yüksek bir eğitim-öğretim ortamının tesis edilmesinde en öncelikli koşullardan biri de sağlık tedbirleri alınmış ve güvenliği sağlanmış eğitim ortamlarıdır. Okul türlerine baktığımızda neredeyse iş kazalarının yarısının mesleki eğitim veren okullarda gerçekleştiğini görmekteyiz. Kaza oranının bu denli yüksek olması, bu tür okulların tehlikeli sınıfına girmesine sebep olmuştur. İş kazası ve meslek hastalığının yüksek olduğu, MTAL’de İSG tedbirlerinin alınması hayati önem taşımaktadır.

Bu araştırmada MEB’e bağlı Ağrı ilinde bulunan Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde görev yapan yöneticilerin ve öğretmenlerin uygulamada olan İSG performanslarının ölçülmesi hedeflenmiştir. Araştırma; nicel yöntem, Tarama Deseni ve Kolay Ulaşılabilir Durum Örneklemeye ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda uygulanan 40 maddelik, Okul İSG Performans Ölçeğine okul yöneticisi ve öğretmenlerin verdikleri yanıtlarla, okullarında uygulanan İSG uygulamaları performansına ilişkin görüşleri ve demografik değişkenler üzerinden bir karşılaştırma yapılmıştır. Çalışmada okul yöneticileri ve öğretmenlerin okullarında uygulanan İSG ile ilgili performansları çeşitli yönlerden incelenmiştir. Katılanların demografik özelliklerinden cinsiyet, öğrenim düzeyi, yaş, ile okul türü ve İSG eğitimi alma durumlarına göre karşılaştırma yapılmıştır. Verilerin analizi sürecinde istatistikî bir program olan SPSS kullanılmıştır. Katılımcıların cinsiyet, eğitim ve İSG eğitimi alma durumlarına dair verilere ulaşmak için bağımsız değişkenler t-testi; yaş durumlarına dair verilere ulaşmak için ise tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Ayrıca yaş durumlarına göre anlamlı bir farklılık oluşturan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. Ölçek ve boyut bazlı güvenilirlikleri hesaplamak gayesiyle de Cronbach's Alpha kullanılmıştır. Elde edilen veriler neticesinde, çözümler ve iyileştirmeye yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İş Sağlığı, İş Güvenliği, Yöneticiler, Öğretmenler, Okul

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

VIEWS OF ADMINISTRATORS AND TEACHERS ON OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY PRACTICES IN VOCATIONAL AND TECHNICAL ANATOLIAN HIGH SCHOOLS AFFILIATED WITH THE MINISTRY OF NATIONAL EDUCATION: THE CASE OF AĞRI PROVINCE

Ümit ÇEVİK

Advisor: Prof. Dr. İbrahim HAN

2025, Page: 83+ XI

Schools today not only serve as institutions for imparting knowledge and skills to students but also play a critical role in fostering their holistic development, preparing them for future careers, and facilitating social interactions among administrators, teachers, students, and other staff. However, these environments are also prone to occupational accidents. This shift in the mission of schools has introduced new responsibilities. Beyond academic achievement, society and other school stakeholders have developed additional expectations from schools, with health and safety being paramount. One of the primary prerequisites for establishing an effective educational environment is the implementation of health measures and the assurance of safety in school settings. When examining different school types, it is evident that nearly half of occupational accidents occur in vocational education institutions. The high incidence of accidents has led to these schools being classified as high-risk environments. Consequently, the implementation of Occupational Health and Safety (OHS) measures in Vocational and Technical Anatolian High Schools (MTAL) is of vital importance.

This study aims to evaluate the OHS performance of administrators and teachers in Vocational and Technical Anatolian High Schools affiliated with the Ministry of National Education in Ağrı province. The research was conducted using a quantitative approach, employing a survey design and convenience sampling. A 40-item School OHS Performance Scale was administered to collect data on the perspectives of school administrators and teachers regarding OHS practices in their schools, with comparisons made based on demographic variables. The study examined the OHS performance of administrators and teachers from various perspectives, including gender, educational level, age, school type, and OHS training status. Data analysis was performed using the SPSS statistical software. Independent t-tests were used to analyze data related to gender, educational level, and OHS training status, while one-way analysis of variance (ANOVA) was employed for age-related data. The Bonferroni test was applied to identify the specific group causing significant differences in age-related findings. Additionally, Cronbach's Alpha was calculated to assess the reliability of the scale and its dimensions. Based on the findings, solutions and recommendations for improvement were proposed.

Keywords: Occupational Health, Occupational Safety, Administrators, Teachers, School

ÖNSÖZ

Çağın gerekleri doğrultusunda eğitim kurumlarının hizmetleri ve görevleri farklılaşmıştır. Çalışma şartlarının neredeyse her parametresinin değiştiği günümüzde, özellikle teknolojinin, makine ve ekipmanların kullanıldığı mesleki eğitim veren kurumların işleyişinde de büyük değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Bu köklü değişiklikler, uygulamalı eğitimin verildiği Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde de iş kazalarının artışına sebep olmuştur. Bu durum iş kazalarının tamamen önlenmesi ya da en aza indirilmesi için okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği tedbirlerinin üst düzeyde alınması zorunlu hale gelmiştir.

Beş bölümden oluşan bu çalışmada, okulların iş sağlığı güvenliği hizmetlerinin yürütülmesinde başat rol oynayan ve 6331 Sayılı İş Sağlığı Güvenliği kanuna göre işveren olarak kabul edilen okul yöneticisi ve İSG hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu olan öğretmenlerin görüşleri araştırılıp değerlendirilmiştir.

Tezimin bütün evrelerinde değerli katkıları ve desteğiyle büyük emeği olan, süreç içerisinde kıymetli görüşleri ve rehberliği ile çalışmanın tamamlanmasında yol gösteren danışman hocam sayın Prof. Dr. İbrahim HAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım çok kıymetli arkadaşlarım eğitimci Hamit IŞIK, Muhammed Raci AYDAY ve Dr. Mehmet ÖZKAYA'ya teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma boyunca beni destekleyen sevgili eşim ve çocuklarıma teşekkür ederim.

Ümit ÇEVİK

Ağrı – 2025

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

İSG	:	İş Sağlığı ve Güvenliği
WHO	:	Dünya Sağlık Örgütü
ILO	:	Uluslararası Çalışma Örgütü
ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
TMMOB	:	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
SPSS	:	Statistical Package For The Sciences(Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paket Programı)
ISO	:	International Standard of Organization
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşları
AB	:	Avrupa Birliği
ÇSGB	:	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
ISGB	:	İş Sağlığı ve Güvenliği Birimleri
DSÖ	:	Dünya Sağlık Örgütü
ISGK	:	İş Sağlığı ve Güvenliği Kayıt, Takip ve İzleme Programı
ENETOSH	:	Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Öğretim Bilgi Ağı
ISGYS	:	İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi
TSE	:	Türk Standart Enstitüsü
MTAL	:	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
MEB	:	Milli Eğitim Bakanlığı
SGK	:	Sosyal Güvenlik Kurumu
KKD	:	Kişisel Koruyucu Donanım

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.Ülkelerin İş Kazası İstatistikleri (2000-2018)	28
Tablo 2.2007-2011 yılları arasında iş kazası ve meslek hastalıkları	34
Tablo 3. Türkiye’de Meslek Hastalıkları Sınıflandırması	35
Tablo 4.Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Güvenirlik Analizi Sonuçları.....	45
Tablo 5.Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Normallik Analizi Sonuçları	45
Tablo 6. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri	46
Tablo 7.Araştırmaya Katılanların Yaşlarına Göre Dağılımı.....	47
Tablo 8.Araştırmaya Katılanların Yaşlarına Göre Ölçek ve Boyut.....	47
Tablo 9.Araştırmaya Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı	50
Tablo 10.Araştırmaya Katılanların Cinsiyete Göre Ölçek ve Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	50
Tablo 11.Araştırmaya Katılanların Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı	51
Tablo 12.Araştırmaya Katılanların Eğitim Düzeylerine Göre Ölçek	52
Tablo 13.Araştırmaya Katılanların İSG Eğitimi Alma Durumu.....	54
Tablo 14.Araştırmaya Katılanların İş Sağlığı Güvenliği Eğitimi	55
Tablo 15.İSG eğitimleri, düzenli bir şekilde verilmektedir	57
Tablo 16.Okulda düzenlenen İSG eğitiminde, uygulamalara da yer verilmektedir....	57
Tablo 17.Okul çalışanları ve öğretmenler okulda oluşabilecek İSG sorunları hakkında bilgi sahibidir.....	58
Tablo 18.Okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) okul ortamında İSG’ye uygun hareket etmektedir	60
Tablo 19.Okulda İSG eğitimleri, bu alanda uzman kişiler tarafından verilmektedir.	61

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1:İş Sağlığı ve Güvenliğinin Sağlanmasında ilgili Taraflar	12
Şekil 2:Poaktif (Önleyici) yaklaşım ile Reaktif yaklaşım süreçleri.....	20
Şekil 3: Katılımcıların Yaş Dağılımı	49
Şekil 4:Katılımcıların Eğitim Düzeyinin Dağılımı	51
Şekil 5:Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı	53
Şekil 6: Katılımcıların İSG Eğitimi Alma Dağılımı	55
Şekil 7: Katılımcıların İSG Eğitimi Alma Durumuna Göre Dağılımı	56

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar eski olan sağlık ve güvenlik problemleri, sosyal bir varlık olan insanın en nihayetinde fitratı gereği hemcinsleriyle yerleşik hayata geçtiği ve ortak mesai yapmaya başladığı tarım devriminden bu yana insanlar, çalıştıkları işlerden kaynaklı İş Sağlığı ve Güvenliğiyle sorunlar yaşamaya başlamıştır. Bu sorunlara duyarsız kalmayan insanlar İSG ile ilgili çeşitli önlemler almaya başlamışlardır. Çalışılan ortam ve işten kaynaklı güvenlik ve sağlık problemlerine ilk değinen M.Ö. 2600’lü yıllarda Antik Mısır’da mimarlık ve mühendislik alanında çalışan, bunlarla birlikte hekimlik ve rahiplik yapan İmhotep’dir. Bilhassa mısır piramitlerinin inşası sırasında çok kişinin ölmesi ve bel problemlerine iş kazalarının sebep olduğunu tespit eden İmhotep, çağdaş tıbbın kurucusu olarak bilinen Hipokrat’tan asırlar önce bu sorunu tespit etmiştir (Çiçek & Öçal, 2016, s. 11). Madencilik, özellikle yeraltı madenciliğin ortaya çıkmasıyla birlikte artık yapılan işler ‘ustalık gerektiren işler’ halini almaya başlayınca, çalışanın da sağlığı ön plana çıkmıştır. İşgörenin sağlığının yerinde olması ilk başlarda işin sürekliliği için önemsenmiş, fakat zamanla bu durum temel insani hak olarak ifade edilmeye başlanmıştır (Bilir, 2008, s. 5). İşçilerin sağlık ve güvenliği ile ilgili bilimsel çalışmaları 17. Yüzyılda, Bernardino Ramazzini ele almış. Ramazzini, Mesleki hastalıklar ile ilgili çalışmalarını düzenli ve bilimsel temelli yapmıştır. Bu çalışmalarını yazdığı *Çalışanların Hastalıkları* kitabında, işgörenlerin aralarında görülen başlıca sağlık problemlerine belli bir sistematik çerçevede değinmiş, mesleki hastalıklar ile çalışma hayatını ilişkilendirerek incelemede bulunmuştur. Ramazzini, çalışma ortamlarındaki toz, kimyasallar, sıcaklık, ergonomik ve işin yürütümü sırasında yapılan tekrarlı hareketler üzerinde yoğunlaşmış, sağlık problemlerinin bir kısmının çalışma ortamı kaynaklı olduğunu ifade etmiştir (Kılış, 2016, s. 31). Başka düşünürlerin de tarihsel süreçte farklı katkıları olmuştur. Paracelsus, çalışma ortamının ve çevresinin incelenmesi gerekliliğini ve işgörenlerin sağlıklarını daha iyi değerlendireceğini vurgulamış ayrıca tıp alanına farklı perspektiften baktığını söyleyebiliriz. “De Morbis Metallicis” adı ile iş hekimliği kitabıyla bu alanda dünya çapında bir ilki imzalamış oldu. Kitabında farklı çalışma ortamındaki iş görenlerin

hastalıklarına yer vermiş hastalıklarla ilgili tanımlama yapmıştır. Tespit ettiği belirtilerin çoğu, bugün bile akciğer kanseri tanılarında kullanılmakta. Georgius Agricola, ise iş kazası üzerine yoğunlaşarak maden ocaklarında toz sorununa çözüm olarak havalandırma sisteminin yapılmasını teklif etmiş “De Re Metallica” kitabında bu konuyu açıklamıştır (Gümüş, 2016, ss. 3-4). Agricola’nın bu tür yenilikçi yaklaşımları, modern iş sağlığı ve güvenliği standartlarının temelini oluşturmaya zemin hazırladığı ve endüstriyel havalandırma sistemlerinin gelişimine büyük katkı sağladığı söylenebilir.

İnsan popülasyonundaki artış ve ihtiyaçlarının çeşitlenmesi ile birlikte iş sağlığı ve güvenliğiyle alakalı problemler de aynı paralellikte artış göstermiştir. Artış bazı dönemlerde hızlı ivmelenmiştir. Bu tarihi dönemlerden en etkilisi Sanayi Devrimidir diyebiliriz. Sanayi Devrimi ile ilgili o dönemde çocuk işçi olan Charles Dickens "İngiltere’de İşçi Sınıfının Durumu" adlı eserinde, çocuk işçiliği, uzun çalışma saatleri ve kötü çalışma koşullarına dikkat çekerken; Friedrich Engels, "İngiltere’de İşçi Sınıfının Durumu" eserinde işçilerin yaşadığı sömürü ve kötü çalışma koşullarına, Emile Zola, "Germinal" kitabında maden işçilerinin grevlerine ve mücadelelerine yer vermiştir.

Sanayi Devrimi ile beraber İSG ile ilgili ortaya çıkan problemlerin çözümü için yasal düzenleme yapılması ve alınan tedbirlerin geliştirilmesi kapsamında çalışmalar 19. yüzyılın ilk yarısı ile yoğunluk göstermiş, özellikle İngiltere’nin ilk dönem sosyolojisinde en önde gelen temsilcisi Robert Owen, işçi sınıfında bilincin oluşması ve bununla birlikte o dönemde ilk işçi sendikasının kurulması için öncülük etmiş, ayrıca çocuk işçiliğinin kaldırılması, iş yerlerinde motivasyon ve temizliğin sağlandığı çalışma ortamları için çaba sarf etmiştir (Çilengiroğlu vd., 2021, s. 14). Aynı zamanda Sanayi Devrimi, beraberinde yeni teknolojileri getirmiştir. Bu teknolojik değişimle beraber hammadde ihtiyacı arayışı artmış, bu durum yeni risk faktörlerini ortaya çıkarmıştır. 18. yüzyılın sonlarına doğru İngiltere’deki sanayi devrimiyle hızlanan gelişmelerle birlikte ‘İşçi Sağlığı’ ve ‘İşçi Güvenliği’ kavramları getirilmiştir (Hançerlioğlu, 1972, s. 123).

İSG’nin önemi endüstri devrimi ile birlikte artmıştır. Hammaddenin artmasıyla sanayi ilerlemiş, bunun sonucunda da fabrika kurulumlarına başlanmıştır. Kurulan fabrikaların, daha fazla iş iş imkanı sağlamasıyla köyden şehre göçler başlamış,

şehirlerin nüfusu artış göstermiştir. Artışın sonucunda sosyal ve ekonomik problemler baş göstermiş, ağır ve zor çalışma şartlarına katlanamayan çalışanlar işten ayrılmıştır (Çelik, 2024, s. 12). İngiltere'de Sanayi Devrimi döneminde çocuk işçiliği çok fazla görülmekteydi. Çocuk işçiler 1830'lu yıllara kadar yetişkinler gibi günde 12 saat çalıştırıldı. Ancak bu dönemde yeni çıkan kanunlarla uygulamaya kısıtlamalar getirilebildi. Çocuk işçiler yetişkin işçilere göre daha az ücret almakla birlikte, genelde iş yerlerinde daha sert muameleler görüyorlardı (Cartwright, 2023). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Uluslararası Çalışma Örgütüne (ILO) göre İSG: “Çalışanın tüm iş kollarında fizikî, ruhî ve sosyo-ekonomik iyilik halinin ve dolayısıyla çalışanın güvenlik ve sağlığını en üst düzeye çıkarmak ve bunun devamının sağlanması.” Olarak ifade etmiştir. Çalışma ortamlarında çalışanın her türlü meslekî hastalıklara ve muhtemel iş kazalarına karşı korunması, sağlıklı ve güvenli bir iş ortamının oluşması için gerekli bütün önlemlerin alınmasıdır (Eren, 2015, s. 2).

Türkiye'de İSG'ye olan ihtiyaç çoğu devlette olduğu gibi kömür madenciliğiyle meydana çıkmıştır. İSG alanında ilk kanuni düzenleme 1865'te çıkarılan Dilaver Paşa Nizamnamesi ile 1869'da çıkarılan Maaddin Nizamnamesi'dir. Ülkede savaş yılları olsa da TBMM, 1921'de madenlerde çalışan işçilerin haklarına ilişkin yasa çıkarmış, 1930 "Umumi Hıfzıssıhha Yasasıyla 50 ve üzeri çalışanı olan iş yerlerine iş hekimi zorunluluğu getirmiştir. 1932'de Milletler Cemiyetine üye olan Türkiye, aynı zamanda Uluslararası Çalışma Örgütü üyeliğini de kazanmış, o tarihten bu yana ILO'nun yaptığı çalışmalara üye devlet olarak aktif katılım göstermektedir. 1945'te kurulan Çalışma Bakanlığının birimlerinden birisi de İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğüdür (İş Sağlığı ve Güvenliği Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü). 1936'da yürürlüğe giren 3008 sayılı iş kanunuyla başlatılan düzenlemeler, 1974'teki değişikliklerle 2003'e kadar süre gelmiştir. Bu süre zarfında yürürlükteki mevzuat, İSG'de gelişen ve değişen teknolojik ihtiyaçlara cevap vermekte yeterli olamamıştır. Bu yüzden 2003'ün ortalarına doğru 4857 sayılı iş kanunu, İSG'ye yeni bir perspektif getirmiştir.

6331 sayılı İSG Kanunu, Türkiye'de çalışma yaşamında köklü bir değişime öncülük eden önemli bir yasadır. 20 Haziran 2012'de kabul edilen bu yasa, İSG'yi temel alarak çalışanların haklarını ve işverenlerin sorumluluklarını belirgin bir şekilde ortaya koymuştur. Daha öncesinde çıkarılan yasalarda İSG yalnızca yasa maddesi

olarak hazırlanırken 6331 sayılı kanun ile yalnızca İSG konusu ele alınmıştır. Kanun, kamu ve özel sektör ayrımı olmaksızın tüm işyerlerini ve işgörenleri kapsama almıştır. Bu sayede, daha önceki mevzuatlarda göz ardı edilen kamu çalışanları da İSG hizmetlerinden yararlanma hakkına kavuşmuştur. Kanun, işyerindeki çalışan sayısı veya işyerinin türü gibi kriterlere göre herhangi bir sınırlama getirmemektedir. Bu sayede, tüm işyerlerinde İSG önlemlerinin alınması zorunlu kılınmıştır. 6331 sayılı kanun çıraklar ve stajyerler de kanunun koruması altına alınarak, iş hayatına yeni adım atan gençlerin sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmaları sağlanmıştır. Kanun İSG'yi sadece bir madde olarak değil, iş hayatının temel bir unsuru olarak ele almıştır. Bu sayede, işyerlerinde risklerin değerlendirmesi, acil durum planlarının oluşturulması ve işgörenlerin eğitimi gibi konulara daha fazla önem verilmesi amaçlanmıştır (İslamoğlu & Yıldırım, 2019, s. 222).

Bu bağlamda 6331 sayılı İSG kanunu, Türkiye'de çalışma hayatına dair paradigmayı değiştiren bir yasa olarak kabul edilebilir. 6331, işverenlerin sorumluluklarını artırarak, çalışanların haklarını güçlendirmiş ayrıca işyerlerindeki güvenliği ön plana çıkarmıştır. Bununla beraber reaktif yöntemden çok proaktif yöntemin ağırlıklı olduğunu ve bu kanunun, iş sağlığı güvenliği alanında daha çok önleyici tedbirlere öncelik verdiği söylenebilir.

Okullar, öğrencilere gerekli bilgilerin, kazanımların ve yeteneklerin bir arada kazandırıldığı; kapsamlı öğrenmenin gerçekleştiği, içinde okul yöneticileri, öğretmenleri, öğrencileri ve diğer çalışanların bulunduğu toplu yaşam alanlarıdır. Bu alanlarda düzen ve disiplini okul yöneticileri sağlarken, öğretmenler de sistemin işleyişinde büyük rol oynamaktadır (Gümüş, 2016, s. 1).

Ortak bir hedefe ulaşmak niyetiyle bir araya gelen okul yöneticileri, öğretmenler ve diğer çalışanların hedefine ulaşmaları için, sağlıklı ve güvenli bir örgüt iklimine sahip olmaları kaçınılmazdır. 2014'te yürürlüğe giren İSG yönetmeliğine göre okul yöneticisi okulun iç ve dış paydaşlarının bedensel, zihinsel ve ruhsal durumlarını olumsuz etkileyecek her türlü risk ve tehlikelerden korumak için İş Sağlığı ve Güvenliği önlemini almak mesuldür. Bu doğrultuda kanun ve yönetmeliklerin belirlediği çerçevede gerekli önlemleri almak, öğretmenleri, öğrencileri diğer çalışanları ve çalışma ortamını koruması önem teşkil etmektedir. Tehlikelerden uzak güvenli bir okul ortamının oluşmasında ve okul paydaşlarının rahat olduğu bir İş

sağlığı ve Güvenliği ikliminin yürütülmesinde en büyük role sahip yönetici ve öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinin araştırlması önem arz etmektedir.

Bu alışmamızda; tehlikenin, iş kazasının ve risklerin diğer okul türlerinden daha fazla olan METAL’de, uygulamada olan İSG’nin okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri üzerine değerlendirildiği araştırmının bu bölümünde; araştırmının problemi, amacı, alt amaçları, önemi, sınırlılıkları ve varsayımlarıyla çalışmada geçen ana kavramların tanımları ayrı başlık halinde verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNE DAİR TANIMLAR VE KAVRAMLAR

2.1. Tanımlar

Yapılan literatür taramasında, İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) alanında öne çıkan bazı ana tanımlar, akademik bir perspektifle şu şekilde ifade edilmektedir;

2.1.1. İş Sağlığı ve Güvenliği

İşgörenlerin güvenliklerini sağlamak ve muhtemel iş kazalarını bertaraf etmek maksadıyla alınan tedbirler bütünü iş güvenliği olarak adlandırılır (Erdoğan, 2018, s. 7). Çalışanları her türlü iş kazasına maruziyetini ve mesleki hastalığa yakalanmasını engellemek, güvenliği sağlanmış ve sağlıklı bir ortamın tesisi için gerekli olan tüm tedbirler dizisine İş sağlığı ve Güvenliği denilmektedir (Özkılıç, 2022, s. 9).

Bu bağlamda İSG için, tehlikelerin analizinin yapıldığı, gerekli ve yeterli eğitimin sağlandığı, koruyucu ekipmanların kullanıldığı, kanuni düzenlemelerin etkili olduğu ve çalışan merkezli bir süreç şeklinde ifade edilebilir.

2.1.2. Okul Güvenliği

Öğrenciler, öğretmenler ve diğer okul çalışanlarının fiziksel, psikolojik ve duygusal açıdan kendini özgür hissetmesidir (Dönmez, 2004, s. 1). Okullarda öğrenmeyi sağlamak için oluşturulan uygun ortamdır (Güven, 2004, s. 1).

Okul güvenliği, günümüz kalabalık okul ortamlarında, İş Sağlığı Güvenliği mekanizmasının çok disiplinli yaklaşımlarla, oluşacak tehlikelere, risklere karşı önlem aldığı ve bütün okul paydaşlarının kendini rahat hissettiği okul iklimi şeklinde tanımlamak mümkündür.

2.1.3. Mesleki Eğitim

Bireyin ve toplumun gereksinimlerini gidermek için, belirlenmiş bir meslek alanında bilgilenen, bu alanın beceri ve davranışı kazandırılan çalışanın, bireysel yeteneğini geliştirip sosyal ve ekonomik bağlamda toplumda onun güçlendirilmesine vesile olan süreçlerdir (Doğru, 2015, s. 4).

Bu tanımlamadan hareketle Mesleki Eğitimi, bireylerin kendi kabiliyetlerine göre bir meslek alanında ihtiyaç duyduğu bilgiyi, beceriyi kazanmasını hedefleyen ve bu alanda uzmanlaşmasını sağlayan sistematik bir süreç olarak ifade edilebilir.

2.1.4. Kaza

Türk Hukuk Lügatı kazayı, bir irade neticesi olmaksızın ya da beklenmeyen vaziyet dolayısıyla bir kişinin (yada bir şeyin) arızalanması veya hasara uğraması şeklinde ifade etmiştir (Akman & Cemil, t.y., s. 21). Kaza yaralanmaya, sağlığı bozmaya hatta ölüme neden olabilen olayların tümüdür.

Yukarıdaki ifadelerden yola çıktığımızda kazayı, bir anda gerçekleşen, fark edilmeyen, sonucunda da bireylerin maddi ve manevi hasar gördüğü istenmedik durum olarak ifade etmek mümkündür.

2.1.5. İş

Fark etmeksizin bir şeyler üretme, ortaya koyma, verim alma, sonuca ulaşma ya da ürün elde etme için güç sarf ederek yapılmış çalışmalar, etkinlikler ya da bir ürünü elde etmek için değer oluşturan emeği ifade eder (Karadağ, 2014, s. 15). ,

Bu ifade ışığında iş, sistematik, hedef odaklı ve genel itibarıyla ödül, ücret, statü sağlayan bir proses olarak değerlendirilebilir. Çağdaş toplumda iş, bireylerin yaşamlarını düzenleyen temel parametrelerdendir denilebilir.

2.1.6. İş Kazası

Dünya Sağlık Örgütü “önceden planlanmamış, çoğu zaman yaralanmalara, makina ve teçhizatın zarara uğramasına veya üretimin bir süre durmasına yol açan olay” şeklinde iş kazasını tanımlarken, Uluslararası Çalışma Örgütü ise iş kazasını "belirli bir zarar veya yaralanmaya yol açan, önceden planlanmamış beklenmedik bir olay" olarak ifadelendirmiştir.

Kazadan sonra ölümün, meslek hastalığının veya bazı yaralanmaya neden olan maddi kayıpların da bulunduğu kavrama iş kazası denilmektedir (Güney & İlhan, 2019, s. 33).

İSG Kanunu iş kazasını, işletmede veya işin yürütümü sebebiyle meydana gelen, ölüme neden olan veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenengelli hâle getiren olay olarak tanımlamaktadır (6331 Sayılı İSG Kanunu, 2012).

İş kazaları, işgörenin işi yapma sürecinde veya iş ortamında maruz kaldığı fiziksel ya da zihinsel hasarla sonuçlandığı ve gerçekleşmesi beklenmeyen olaylar olarak düşünülebilir. Ayrıca iş kazası, iş esnasında işten kaynaklı meydana gelen ve ölüme, yaralanmaya, hastalığa ya da çeşitli sakatlıklara yol açabilen olgular şeklinde ifade edilebilir.

2.1.7. Yönetici

Yönetici (executive, manager), bir kurumda veya organizasyonda birim veya hizmetten sorumlu pozisyonunda görevli ve bu vazife ile alakalı günlük, tekrarlayan ve önceden belirlenmiş koşulların dışına çıkabilen gözlem ve denetim yapan üst olarak ifade edilebilir (Bozkurt & Ergun, 2005, s. 65). Örgütün içinde her basamaktaki çalışanın aracılığıyla hedeflere ulaşmak için çalışan olarak tanımlanabilir (Appleby, 2005, s. 65).

Literatür taramalarına baktığımızda yöneticiyi, bir oluşumu belirlenen hedefe varması için gerekli olan kaynakların planlamasını yapan, organize eden, denetimini sağlayan, stratejik kararlar alan bu ve hedefi gerçekleştirmek için sorumluluğu üstlenen lider olarak tanımlamak mümkündür.

2.1.8. Öğretmen

Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir (Milli Eğitim Temel Kanunu (1739) 43. Madde, 1973).

Öğretmenlik, eğitim sektörünün farklı boyutları olan sosyo- kültürü, ekonomiyi, bilimi ve teknolojiyi bir araya getiren, derinlemesine bilgi ve beceri gerektiren, akademik ve mesleki gelişimin sürekli olduğu bir uğraştır (Hacıoğlu & Alkan, 2005, s. 209).

Akademik açıdan baktığımızda öğretmen, pedagoji ilkeleri doğrultusunda öğrenme ortamlarını tasarlayan ve öğrencilerin belli bir tedrisattan geçmesini sağlayan, ayrıca onların zihinsel, psikolojik gelişimine de öncülük eden, öğrencinin geleceğini hazırlamada köprü görevi gören lider olarak tanımlamak mümkündür.

2.1.9. Tehlike

Tehlike, çalışanın sağlığını ve çalışma düzenini bozan, büyük bozulmalara sebep olacak durumlardır. Tehlikeyi ortaya çıkaracak etmenleri; kişisel, yerel ve teknik etkenler şeklinde ifade edilebilir (TMMOB, 2011).

Tehlike (Hazard), düzeltilmezse bir kazaya, hastalığa ya da maddi zararlara yol açabilen bir durumu veya durumların kombinasyonlarıdır. Diğer bir tabirle tehlike, işletmelerde mevcut olan veya işletmenin dışından gelebilecek iřėoreni veya işletmeyi etkileyecek zarar ya da kayıp verme potansiyelidir. Tehlike ile ilgili standart tanımlamalara göre, çalışanın vücut bütünlüğünün zarar görmesi, sıhhatinin bozulması veya hepsinin beraber gerçekleşmesine neden olacak kaynaklar, durumlar ya da işlemlerdir (Eren, 2015, s. 3)

Tehlikeyi bireyin ve toplumun psikolojik, sosyolojik, fizyolojik ya da ekonomik açıdan doğrudan zarar görmesine neden olan durumlar veya koşullar olarak tanımlamak mümkündür.

2.1.10. Risk

Tehlikeden kaynaklı oluşacak kayıplar, yaralanmalar veya daha farklı zararlı sonuçların ortaya çıkma olasılığı (Birgören & Yalçınkaya, 2019, s. 45).

Risk ise tehlikenin iřėorenden veya ortamdan mütevellit meydana gelmesi, personelin veya çalışma ortamının hasar görmesi olarak söylenebilir. ISO 45001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sisteminde risk, tehlike durumundan kaynaklı çalışanın yaralanması, sağlığının bozulması veya iş ortamının zarar görmesi olarak tanımlanmaktadır (zkılı 2022, s. 178). Risk, bir tehlikenin görünür olma olasılığı ve bu tehlikenin ortaya çıkması durumunda neden olacağı tesirin gerçekçiliğinin arasındaki bağlantı şeklinde ifade etmek mümkündür (TMMOB, 2011).

Çevrenin, teknolojinin ve toplumun farklı faktörlerine bağlı olarak sürekli değişim gösteren ve dinamik bir yapıda olan riski, bir eylemin ya da bir durumun gerçekleşmesinden sonra ortaya çıkan belirsiz ve genellikle olumsuz sonuçların olasılığı olarak ifade edebiliriz.

2.2. İş Sağlığı ve Güvenliğine Dair Kavramlar

İş hayatının temel unsurlarından olan İSG, işgörenlerin tüm iyilik hallerini korumak, verimliliğini ve ürün kalitesini yükseltecek, stratejik bir faktör olarak değerlendirmek mümkündür. İSG mekanizması, risklerin değerlendirildiği, tehlikelerin tanımlandığı aynı zamanda proaktif ve koruyucu önlemlerin geliştirildiği, uzun bir prosesi kapsayan dinamik bir yapı olarak ifade etmek mümkündür. İSG'nin amacı, iş kazası ve meslek hastalıklarını en aza indirmek, çalışma ortamını ergonomik standartlarda düzenlemek ve güvenli çalışma kültürünün oluşmasını sağlamak olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda, literatür taramasında İSG kavramlarıyla ilgili çok farklı yaklaşımlar bulunduğunu söylemek mümkündür. Aşağıda bazı düşünürler bu kavramı şöyle ifade etmişlerdir.

Çalışılan ortamın tehlike ve risklerden tamamen arındırılması ya da en düşük düzeye indirilmesi için ortamın fiziki, ergonomik, kimyasal, biyolojik ve psikoloji şartlarının en iyi seviyede ve tehditlerden korunaklı olması gereklidir. Bununla beraber rahatsız edici ısı, kötü havalandırma, yüksek ses, titreşim, rutubet gibi olumsuzluklardan arınmış ortam, çalışanın motivasyonu, verimi iş doyumunu için büyük önem arz etmektedir (Ateş, 2007, ss. 21-41).

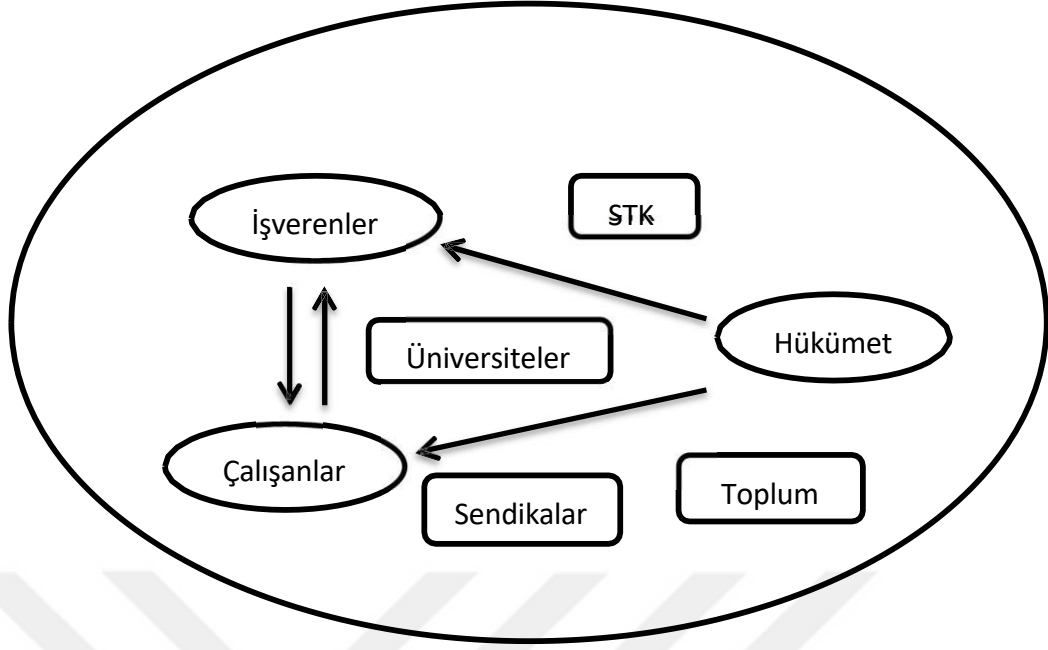
İSG başta “işçi sağlığı ve iş güvenliği” olarak ifade edilen, yalnızca işçiler için sağlıklı ve güvenli ortamın oluşturulmasını kapsarken; ilerleyen süreçte kapsamı genişleyerek “iş sağlığı ve güvenliği” kavramı diye adlandırılmıştır (Topak, 2004, s. 7). İSG iş yaşamında meydana gelebilecek tehlikelerin, tedbirin alınmasından evvel, eski riskin görülüp değerlendirilmesi ve bu riskin tamamının yok edilmesi veya oluşacak zararı en düşük seviyeye indirmeye yönelik faaliyetleri içerir. İş kazasının kapsamına giren tüm olaylar İSG’yi ilgilendirir (İvrin Yılmaz, 2013, s. 27). Türkiye'nin nüfusunun çoğunluğu gençlerden oluştuğundan her yıl çok sayıda genç çalışma hayatına katılım göstermektedir. Çalışma hayatında verimliliğin sağlanabilmesi için işgörenlerin işine daha fazla bağlanması ve işi ile ilgili bilinçlenmesi önem arz etmektedir. Ayrıca İSG'de son dönemlerde iş sağlığının ön planda olması, İSG önlemlerinde temel hedef, iş kazalarını ve meslek hastalıkları önlemeye yönelik olduğu söylenilebilir (Baygeldi & Gerdan, 2021, s. 5). İSG ile alakalı çalışmalarda, taraflar içinde en önemlileri devlet, işverenler, çalışanlar şeklinde sıralanabilir. Öbür tarafta STK'ların, sendikaların,

üniversitelerin ve toplumun iş sağlığını ve güvenliğinin sağlanmasında görevleri, yetkileri ve sorumlulukları temel belirleyicidir (Serin & Çuhadar, 2015, s. 51).

Dünyanın her tarafında olduğu gibi Türkiye'de de devlet erki çalışanların, sağlık ve güvenliklerini güvence altına almakla yükümlüdür. Devletin, bu yükümlülüğünü, kanunlar ve yasal düzenlemelerle yerine getirdiği görülmektedir. Bu bağlamda, 1982 anayasasının 49. maddesine göre “Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, işgörenlerin yaşam standartlarını yükseltmek, iş hayatının kalitesini artırmak amacıyla işgörenleri korumak, çalışmayı desteklemek ve işsizliği engellemeye dayalı ekonomik bir ortam oluşturmak amacıyla tedbirleri alır.” ayrıca 56. maddede ise “Devlet, herkesin yaşamını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak; insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenler.” hükmüyle iş sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerine önem verilmesi gerekliliğini kanunla belirtmiştir (1982 Anayasası Madde 49-56, t.y., s. 3).

İş Sağlığı ve Güvenliğinin çok sayıda paydaşları vardır. Ancak bunlar içerisinde sürekli ve direk temas halinde olan işveren, çalışan ve bunlar üzerinde etkili olan hükümet dikkat çekmektedir.

Aşağıda Şekil 1’de İSG’nin sağlanmasında çalışanlar ile işverenlerin birbiriyle direkt etkileşim içinde olan taraflar oldukları, hükümetin ise söz konusu taraflar üzerinde etkili olduğu görülmektedir. İş Sağlığı ve Güvenliğinin sağlanması sürecinde hükümetin, işverenlerin ve işçilerin farklı farklı sorumluluğu vardır (Engin, 2015, s. 51).

Şekil 1:İş Sağlığı ve Güvenliğinin Sağlanmasında ilgili Taraflar

İş Güvenliği, ‘İşletmelerde sağlığı riske sokabilecek koşullardan koruyabilmek ve en üst düzeyde iş doyumunu sağlayabilecek bir kavramdır.’ diyebiliriz (Avlayıcı, 2021, s. 6).

İSG konusunda, Türkiye'nin iyi bir karneye sahip olduğunu söylemek mümkün değil. Öyle ki;

Türkiye’de ölümlere neden olan iş kazaları, AB ülkeleri içinde 1. sırada iken dünya genelinde 3. sırada bulunmaktadır. İSG kanunumuz olduğu halde İSG ile alakalı ülke genelinde bilinçli bir seviyemiz olduğunu söylemek mümkün değildir. Genel olarak halkın, eğitim hayatlarında İSG ile ilgili yeterli eğitim aldıkları söylenemez. Bundan dolayı iş sağlığı güvenliği konusunda yaşadığımız bu olumsuzluğun temelinde, vatandaşlarımızın çoğunun kültürel eksikliğindendir. Yaşam boyunca deneyimlediğimiz ve uygulamalı kullandığımız çoğu bilgiyi eğitimimiz boyunca öğrenirizinde etkisi bulunmaktadır. Öbür taraftan eğitilmiş kişilerin nerede hangi amaçla ve nasıl davranacağını daha iyi bildiklerini söyleyebiliriz. Erken yaşlarda verilen eğitimlerle sağlık ve güvenlik konusundaki risklerle ilgili doğru bilgi ile donatılan çocuklar iş hayatında sağlıklı ve güvenli davranışları kolayca sergiledikleri söylemek mümkündür (Kağan vd., 2018, s. 486).

Sektör bazında iş kazalarına baktığımızda en çok % 18,9 ile metal sektöründe, % 14,1 ile maden sektöründe ve % 10,7 ile inşaat sektöründe olduğunu görmekteyiz. Ölümle sonuçlanan iş kazalarına baktığımızda sırasıyla % 13,3'ünün inşaat, % 3,2'sinin nakliyat ve % 1,7'sinin maden sektörlerinde olduğu görülmektedir. İş kazalarını 100 bin çalışana oranlandığımızda ise, maden, metal, mobilya şeklinde sıralanmaktadır (İSG Gen. Müd. 2009-2013 Dönemi Değ. Raporu, 2015, s. 6).

Sektör iş kazasına ve kazaya bağlı ölümler arasındaki ilişkiye baktığımızda çalışanın, proste uzun süre kalmasından dolayı kaza ve ölüm sayısında, artışa sebep olduğu söylenebilir.

İSG, iş kazası ve meslek hastalığıyla ilgili çalışma ortamları için alınması zaruri olan her çeşit sağlık ve güvenlik tedbirlerini içine alan, risk analizi ve acil durum planının hazırlanmasını gerekli kılan, iş görenlerin eğitimlerini sağlayan, paydaşlara (Devlet, işveren, çalışan) çeşitli haklar ve yükümlülükler getiren multidisipliner bir çalışma metodudur. İş sağlığı güvenliği, iş hayatında insan odaklı bir yaklaşım benimser. Çalışanların ihtiyaçlarını ve beklentilerini merkeze alarak, onların daha mutlu daha verimli olmalarının devamlılığını sağlar. Böylelikle bu sistem sayesinde kamu ve özel sektör fark etmeksizin fiziksel, ergonomik, psikolojik, kimyasal açıdan güvenliği sağlanan çalışma koşullarıyla, işgörenlerin motivasyonlarını, iş uyumlarını ve verimliliğini artırmakla sosyo-ekonomik bağlamda bir kazanç sağlayabilmektedir (Aydoğan, 2021, s. 263).

İş sağlığı ve güvenliği (İSG), günümüzde kamusal alanlar ve özel işletmelerde olduğu gibi okullarda da vazgeçilmez duruma gelmiştir. (İSG) Uygulamalarının yaygınlaştırılması ve sürekli geliştirilmesi, modern iş dünyasında büyük önem taşıyan bir konudur. Bu durum, hem çalışanlar hem de işletmeler için pek çok avantaj sunmaktadır. İSG işgörenlerin fiziksel, zihinsel ve ruhsal sağlıklarını koruma, iş kazası ve mesleki hastalıklarını önleme gibi çok önemli amaçlara hizmet ettiğini söyleyebiliriz. Bununla beraber kurumların ve iş yerlerinin verimliliklerini artırmak ve hedeflerin gerçekleştirilmesinde önemli katkıda bulunduğu düşünülmektedir.

İSG özel işletmelerde ve kamusal alanlarda iş görenlerin fiziksel zihinsel ve sosyal refahını korumak, geliştirmek amacını güden disiplinler arası bir alan olduğunu söylemek mümkündür. İSG sadece kanuni düzenlemeler ve teknik tedbirlerle kısıtlı

olmayıp ayrıca organizasyon kültürünü, risklerin yönetimini ve ahlaki boyutları da içine alan bir bakış açısına sahiptir denilebilir.

Aşağıda İSG'nin önemine ve amacına değindikten sonra, ilgili kavramlarda başlıklar halinde verilmiştir.

2.2.1. İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi ve Amacı

İş kollarının ve teknolojinin hızla değişip, çeşitlendiği günümüz küreselleşen dünyasında, insan makine ilişkisi, insan mekan ilişkisi, çalışma sürelerindeki farklılaşmalar ve toplu çalışma ortamları gibi parametreler beraberinde iş kazası ve meslek hastalıklarının artışına sebebiyet verdiği görülmektedir. Söz konusu süreç, farklı ama aynı zamanda profesyonellik gerektiren alanların doğuşunu da hızlandırmıştır. İşte bu alanlardan biri de İSG alanıdır. İnsan sağlığı ve güvenliği söz konusu olunca bu alana olan ilgi artmış ve çözüm yolları için dünya genelinde çok farklı bilimsel çalışmalar öncülüğünde, çeşitli uygulamalara gidildiği görülmektedir. Hareketli bir yapıya sahip olan günümüz teknolojisi aynı doğrultuda İSG'yide çalışanları korumak ve verimi artırmak amacıyla her zaman kendini yenilemek ve geliştirmek zorunda bıraktığı söylenebilir.

İSG'nin önemi açısından, işçilerin sağlıkları ve güvenlikleri hem işgörenler hem de işverenler için büyük önem taşıdığını söyleyebiliriz. Şüphesiz işgörenler açısından sağlığın ve güvenliğin kıymeti çoktur. Sebebine gelince çalışma ortamlarında hayatları ve istikballeri risk altındadır. Sanayileşme ile birlikte oluşan tehlikeler, çalışanların hayatlarına, vücutlarına ve sağlıklarına yönelik tehdit ve zarardan muhafaza edilmesi ihtiyacını getirmiştir. Meslek hastalığı ve iş kazaları, çalışanı ekonomik kazançlarından mahrum bırakabilir ya da gelirlerinde düşüşe veya işsiz duruma düşmesine sebep olabilir. Hatta meslek hastalıkları ve iş kazaları sonucunda çalışanın sakatlanmasıyla ya da ölmesiyle ailesinin de maddi manevi kayıpları olabilmektedir. Öbür yandan modern toplumlarda işverenlerden çalışanın güvenliğini ve sağlığını koruyacak çalışma şartlarının oluşturması beklenmektedir. Bu beklentinin oluşmasının nedeni, işverenin çalışana karşı sosyal sorumluluğunu yerine getirmesi ile birlikte verimliliği de yükseltmeyi hedeflemesidir. Çalışanın sağlığını ve güvenliğini koruma fiili, çalışanı çevreden kaynaklı tehditlerden, yüksek

gürültülerden, korumasız makinelerden, radyasyonlardan vb. tehditlerden korumak amacıyla çalışma ortamını oluşturmayı içermektedir (Bingöl Dursun, 2011, s. 104).

6331 sayılı iş yasası kanunu ile birlikte İSG 'de reaktif yaklaşım yerini proaktif yaklaşım almıştır. Proaktif yaklaşımda toplumun tamamında değişim gerekmektedir. Aynı zamanda farklı kanun ve yönetmelikler ile düzenlenen İSG konusu tek kanunla çalışan- memur, kamu- özel sektör fark etmeksizin bütün çalışanlar için hazırlanmıştır. Bununla beraber kanun işgörenleri sürecin her yerine dahil etmiştir. Bu da İSG'de çalışanın pasif pozisyondan aktif pozisyona geçmesini sağlamıştır. İSG yalnızca teknik alandan ibaret değildir bunun sosyal ve kültürel yönü de vardır. En mükemmel kanunlar hazırlanmışsa bile toplumsal duyarlılığın olmadığı yerde uygulamada problemler ortaya çıkacaktır. İSG gibi toplumun tamamının alakalı olduğu bir alanda, sosyolojik yapının örf ve adetlerin, kazanımların ve duyarlılığın değeri pek çoktur. Bu bağlamda İSG konularında, ilköğretimden üniversiteye kadar teorik ve uygulama eğitimleri birlikte verilmesi İSG problemlerinin azalmasında etkin olacağı düşünülmektedir (Koçak & Koray, 2018, s. 1801). İSG kanunu 1. maddesiyle, “İşletmelerde sağlık ve güvenliğinin sağlanması ve var olan şartlarının iyileştirilmesi için işveren ve işgörenlerin yetki, vazife, hak ve sorumluluk ile yükümlülüklerini düzenlemektir.” ile kanunun amacını belirtmiştir (İSGK, 2012).

İş Sağlığı ve Güvenliği çok farklı disiplinler arası bir alan olduğundan, birçok amacı bulunduğunu söylemek mümkündür. Aşağıda İSG'nin üç ana amacına değinilmiştir.

1. Çalışanların Korunması: İşgörenleri çalıştıkları ortamlarında, onları negatif etkileyecek olumsuzluklardan korumak, rahat ve emniyet içerisinde çalışmalarını sağlama; ya da işgörenleri iş kazaları ve meslek hastalıklarından korumayı, çalışanın ruhsal ve bedensel bütünlüğünü korumak ve gelişimini hedeflenmektedir.

2. Üretim Güvenliğinin Sağlanması: İSG tedbirleri ile birlikte iş kazası ve meslek hastalığı neticesinde oluşan işgücü ve iş günü kaybının düşürülmesi, üretimde güvenliğin sağlanıp, sağlık ve güvenliğin inşa edildiği bir ortamda motivasyonu yükselmiş iş görenlerle, verimin artırılması hedeflenmektedir.

3. İşletme Güvenliğinin Sağlanması: İşletmelerde alınan tedbirler ile iş kazasından, emniyetsiz ve sağlıksız çalışma şartlarından meydana gelebilecek

yangınlar, patlamalar, ve arızalar gibi işyerini tehlikeli duruma düşürecek olumsuzluklardan korumayı hedeflemektedir (Sargın, 2007, s. 68).

Yönetici, işveren; çalışma ortamının sağlıklı ve güvenliğinin tesisi için gereken İSG önlemlerini almak, işleyişi gözlemlemek, denetlemek ve gelişimini sağlamakla birlikte acil yardım ve erken müdahale gibi proaktif hizmetleri verip tedbirleri almakla yükümlüdür. Devlet ise yasa ve kanunlarla vatandaşların sağlık ve güvenliğini güvence altına almak ile yükümlüdür. İşgören ise alınan kararlara uymak ve tehlikeli durumları iletmekle yükümlüdür (Güneri, 2021, s. 238).

Yerküre üzerinde tehlikenin ve çalışma şartlarının tartışıldığı günden bu yana sağlıkla ve güvenlikle ilgili tehlikeler dikkate alınmış ve bununla ilgili farklı hukuksal çalışmalar yapılmıştır. Milattan önceki tarihlere kadar giden bu sürecin içinde İSG alanında önemli mesafeler kat edilmiştir. 16. yy düşünürlerinden Thomas Moore, “insan hayatına eşit bir zenginlik yoktur” sözüyle o tarihlerde dahi sağlık ve güvenlik meselesinin çok önemsendiği anlaşılmaktadır. İSG öncelikle kültürel ve inanç meselesidir. Bu alanda yapılacak çalışmaların tamamının odağına insanı almalıdır. Finansal yatırımların en önemlisi insanlara yapılmalıdır. Vakitlerinin büyük çoğunluğunu çalışma ortamlarında geçiren işgörenlerin sağlıkları ve güvenlikleri en üst seviyede sağlanmalıdır. Zira iş kazası ve meslek hastalıkları kaçınılmaz kader değil, önlenebilen ya da en düşük seviyede tutulabilen mesleki risk unsurlarıdır (Demir, 2006, ss. 13-14).

Sonuç olarak İSG, kamusal alanda ve özel işyerlerinde risk ve tehlike barındıran bütün çalışma ortamlarında çalışanı korumak ve güvenliğini sağlamak için zaruri hale gelmiştir denilebilir.

2.2.2. İş Sağlığı

Günümüzde artan nüfusla birlikte hem ihtiyaçların artması hem de ihtiyaçların çeşitlenmesinin sonucunda, çok sayıda iş alanları ve iş kollarının artmasına sebep olmuştur. Haliyle çalışan insan sayısı da aynı doğrultuda artış göstermiştir. Bunun sonucunda da çalışma ortamlarında kalma süresinde artışın olması, makine, teçhizat ve diğer iş aletleriyle temasın artması sağlık sorunlarını da beraberinde getirdiği görülmektedir.

İş sağlığı; öğrenciler ve okulun diğer çalışanlarının sağlıklarını değerlendirmek ve geliştirmek aynı zamanda sağlıklı okul yaşamını yakalamak ve sürdürmek, öğrencilere ve dolayısıyla toplumun tamamına sağlık eğitimi vermek için, gerçekleştirilen çalışmaların tamamı olarak tanımlanmaktadır (*Okulda Sağlığın Korunması ve Geliştirilmesi Programı- Sağlık Bakanlığı*, 2016). Herkes tarafından iş sağlığı için kabul edilen tanımlama Dünya Sağlık Örgütü ve Çalışma Örgütü'nün, bireylerin yalnızca fiziki değil ruhsal ve sosyal bakımından da tam iyilik halinde olması ve iş görenlere en güzel sağlık şartlarının sağlanması ve bunun devamlı olmasıdır. Bu tanımlamalar dikkate alınarak iş sağlığı; işgörenlerin çalışma şartlarının negatif etkisinden arındırılıp ve yapılan işle çalışan arasında uyum sağlamayı amaçlayan bir tıp ilimi diye ifade edilebilir (Yıldız, 2016, ss. 3-4). İş sağlığının hedefi, işgörenlerin sağlıklarını korumak, (sağlık durumlarını sürdürmek ve geliştirmek) sağlıkları bozulanların tedavilerini yapmak ve onları rehabilite etmektir (Solmaz & Solmaz, 2017, s. 148).

Yukarıdaki tanımlamalar ışığında iş sağlığı; çalışanların fiziksel, zihinsel ve sosyal refahını korumayı hedefleyen bir disiplin olarak düşünülebilir. İş yerindeki olumsuz koşulların, çalışanların sağlıklarını olumsuz etkilemesini önlemek ve sağlıklı bir çalışma ortamı oluşturmak adına yapılan bütün çalışmalar iş sağlığı kapsamındadır denilebilir.

2.2.3. İş Güvenliği

Güvenlik yaşamın devamı için temel ihtiyaçların başında gelir. Çalışma ortamlarında güvenliğin sağlanması vazgeçilmezdir. Çalışma ortamlarında işgörenlerin, bedensel bütünlüğünün ve hayatlarının korunması en öncelikli olmalıdır. Bundan dolayı güvenliğin sağlanması, özel sektör ve kamu kuruluşlarında gerekli ve zorunludur diyebiliriz.

İş Güvenliği iş yerlerinde çalışanın sağlığını korumak için alınması ve devam ettirilmesi gereken önlemleri ve aktiviteleri kapsamaktadır. Kanun, yönetmelik ve tüzükleriyle bir bütünlük teşkil eden İSG mevzuatı; ister fiziksel ister zihinsel çalışan işgörenlerin; yaptığı işten dolayı hasta olmaları, iş kazalarına maruz kalmaları ve yaralanmalarını önlemek için neler yapılması gerektiği konusunda yol gösterir (Akı, 2014, s. 3).

İşgörenlerin güvenliği, eğitim ile bilinçlerinin artırılması ve çalışan kaynaklı oluşacak tehlikeyi önceden önleyebilmeyi hedeflemektedir. Önleyici bu tedbirin sayesinde iş güvenliğine öncelik verilerek, iş kazasını ve meslek hastalığının önlenmesini mümkün kılacaktır. İş kazası ve meslek hastalığının önlenmesinin yanı sıra, iş doyumu ve motivasyonunu artırmakla birlikte çalışanın hayat standardının yükselmesini sağlayacaktır. İş güvenliğinde en önemli kısım iş güvenliği eğitimidir (Topgül & Alan, 2017, s. 588).

İş Güvenliği, çalışan ile işi arasındaki münasebeti içerir; malzemeleri ekipmanları ve makineleri korumayı, aynı zamanda fiziki çevreyi, işin organizasyonunu ve tehlike arz eden olumsuzlukları bertaraf etmeyi, ya da iş görenlerin yaralanma risklerini minimize etmeyi hedeflemektedir (Sandal & Yıldız, 2020, s. 24).

İş yerinde çalışanların, yapılan işten dolayı ortaya çıkan tehlikelerden, ister iş yerinde ister iş yerinin dışında gerçekleşen sanayi kirliliğinden dolayı, beden ve ruhen zarar görmemeleri için hukuk, tıp ve teknik açısından alınması mecburi bir sistem dâhilinde yapılan çalışmaları kapsamaktadır (Balkır, 2012, s. 59). İş Güvenliğinin amacı, işgörenlerin geçimlerini sağlamak için yaptıkları iş esnasında iş kazasına maruz kalmalarını önleme amacıyla güvenliği sağlanmış çalışma ortamlarının oluşması için alınması zaruri olan önlemler dizisidir (Solmaz & Solmaz, 2017, s. 148).

2.2.4. Güvenlik Kültürü

Okullarda, diğer çalışma alanlarında olduğu gibi, güvenilir bir ortamın tesis edilmesi, okulun iç ve dış paydaşlarının tamamında güvenlik kültürünün oluşmasıyla ancak sağlanabilir. Ayrıca güvenli ve rahat bir ortamın sağlanmasıyla, hedeflenen kazanımlara ulaşmak mümkün olacağı söylenebilir. Çalışanların farkındalığının, içinde bulunduğu çevredeki davranışlardan etkilenmesi ve iş yürütümü esnasında İSG kurallarına mahsus olan algı, güvenlik kültürünü ifade eder. Güvenlik içinde iş yapma, çalışanların iş hayatı kalitesinin, yaşam kalitesine etkisinin farkına varması, sağlık ve güvenlik noktasında yetkin olması, çalışma esnasında sağlık ve güvenlik hususunda olumlu yaklaşması ve çalışmayı güvenli yürütmesiyle elde edebilir. Davranışın

güvenli olması bir sonuçtur. Bu da ancak sağlık ve güvenlik kültürünün hüküm sürdüğü çalışma alanlarında görülebilir.

Unutmamalıyız çocuklar yarının büyükleridir, onlarda güvenlik kültürünün erken yaşlarda yerleşmesi, gelecekte iş kazası, meslek hastalıklarının azalmasında çok büyük önem arz etmektedir. Böylece İSG'nin yöneticilerce benimsenmesi için, çaba sarf edildiği anlamı taşımaktadır. İSG ile alakalı mevzularda, yönetimle ve işgörenler arasında iki yönlü bir iletişim vardır. Çalışma ortamının sağlık ve güvenle inşa edilmesini yürürlükteki mevzuatımızın zorunlu kıldığı kilit kavramlardandır (Zopçuk, 2019, s. 87).

“İşveren, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini almasını sağlar. Bu eğitim özellikle; işe başlamadan önce, çalışma yeri veya iş değişikliğinde verilir. Ayrıca iş ekipmanının değişmesi hâlinde veya yeni teknoloji uygulanması hâlinde de verilmektedir. Eğitimler, değişen ve ortaya çıkan yeni risklere uygun olarak yenilenir, gerektiğinde ve düzenli aralıklarla tekrarlanır” (6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 17. Madde).

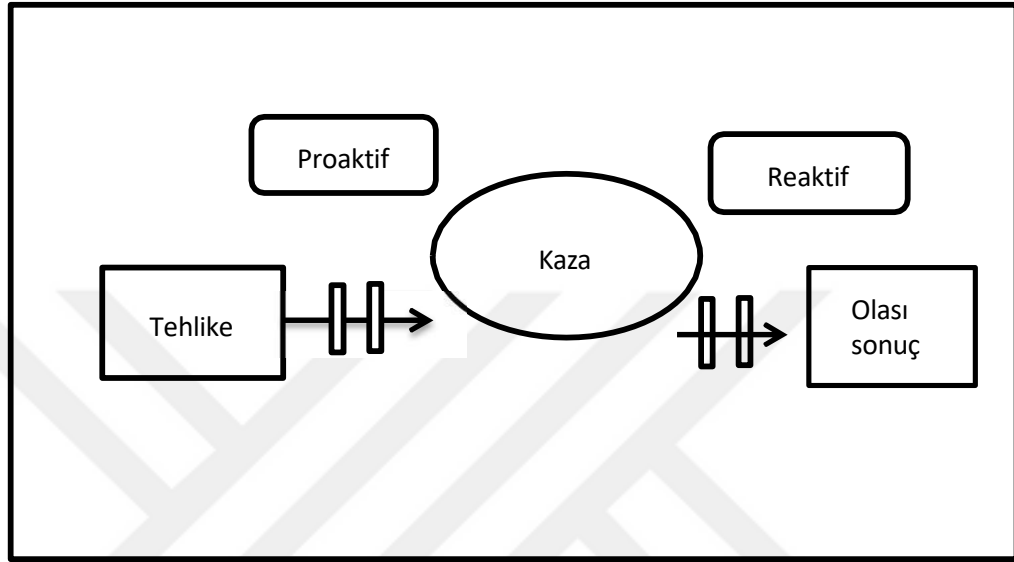
Okullarımızda iyi bir güvenlik kültürü ve eğitimi alan öğrencilerin, gelecekte yapacakları mesleklerle ilgili güvenlik anlamında daha dikkatli olacakları, aynı zamanda tehlikeler konusunda daha bilinçli hareket edeceklerini söylemek mümkündür. Bu pozitif durumların neticesinde de öğrencilerin daha az zarar göreceğini söyleyebiliriz.

2.2.5. Reaktif ve Proaktif Yaklaşım

İş güvenliği çalışanın hayatını korumanın yanında; işgücünü, zaman kaybını ve verimin düşmesini engelleyen, çağımızın yoğun ve uzun iş ortamlarında hayati önem taşıdığını söyleyebiliriz.

Klasik bakış açısı olarak da ifade edilen reaktif yaklaşım olay gerçekleşikten sonra tedbir alınması esasına dayanır. Reaktifte, vaka sonrası inceleme yapılır ve sistemsel bozukluklar giderilir. Zamanla İSG bağlamında ihtiyaçlara cevap veremeyen bu yaklaşım nihayetinde proaktif yaklaşıma yerini bırakmak zorunda kalmıştır. Proaktif ise modern yaklaşım diye ifade edilmektedir. Reaktifin aksine önleyici bir yaklaşımla, olay gerçekleşmeden önce oluşacak riskleri ve tehditleri değerlendirip analiz ederek tedbir almayı esas almaktadır. Güvenlik yönetim sistemini,

risk değerlendirmelerini ve güvenlik kültürünü referans alan bu yaklaşımda iş kazası ve meslek hastalığının minimuma düşürmek için geniş bir bakış açısı ile mücadelesini sürdürmektedir (akır, 2021, s. 12).

şekil 2:Poaktif (nleyici) yaklaşım ile Reaktif yaklaşım süreçleri

6331 sayılı İSG Kanunu’na göre proaktif yaklaşımda amaç, muhtemel iş kazası ve mesleki hastalıklara neden olabilen tehlikeler ve riskler meydana gelmeden, tedbir alınarak telafisi imkansız maddi zararları engellemektir (Kacır & Tagın, 2017, s. 1).

Proaktif yaklaşımda, riskler meydana gelmeden, sistemde risk tasarım sırasında değerlendirilir. Reaktif yaklaşım, olayın sisteme, yaşama geçmesi ve riskin gerçekleşmesinden sonra ortaya çıkan hasarların, rahatsızlıkların ve hastalıkların, irdelenmesi, tekrarının engellenmesi ve değerlendirmesini içerir (Felekoğlu & Taşan, 2017, s. 779).

Her iki yaklaşımın işleyişlerine baktığımızda, mesleki eğitim veren okullarımızda iş sağlığı ve güvenliği politikalarında, proaktif yaklaşımı tamamen benimsemesi gerektiği düşünülmektedir. Ancak iş kazası ve meslek hastalıkları verilerine baktığımızda proaktif (nleyici) yaklaşımın tamamen zmsendiği söylenemez.

2.2.6. Okullarda İSG

Okullarda İSG'nin amacı, rahat ve huzurlu bir ortam oluşturmak; öğrencilerin, öğretmenlerin ve diğer çalışanların sağlık ve güvenliğini sağlamayı hedeflemelidir. Okullarda İSG'nin sağlıklı yürümesi için okul yöneticileri ve öğretmenlerin işbirliği içinde hareket etmelerinin çok önemli olduğu söylenebilir.

Okullar, topluma yön veren önemli kurumların başında gelen ve farklı işlevleri olan kurumlardır. Okullar, temel eğitim süreçlerinden geçen öğrencileri, yetenekleri ve ilgileri doğrultusunda yaşama hazırlamak, teknolojiye ve diğer gelişmelere duyarlı, ekonomi alanına dahil olabilen, bununla beraber öğrencilere toplumsal norm ve değerler çerçevesinde, sosyal rollerini kazandırmak, toplumun gelişmesini, bütünleşmesini ve kaynaşmasını sağlamak gibi çeşitli görevleri bünyesinde barındırır (Yıldırım, 2022, s. 12).

Okul, bireye sunduğu eğitim ve öğretim hizmetiyle, bireyin kendini tanımasına, potansiyelinin gelişmesine ve yaşamı için vizyon oluşturmaya katkı sunan önemli bir kurumdur. Okullar öğrencilere sağladığı hizmetle ahlaklı, duyarlı bireyler ve vatanını seven nesiller yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bireyin kazanacağı bu özellikler beraberinde ülkesinin istikbalini de etkileyeceğinden sağlıklı ve güvenli okul ortamlarının oluşmasının önemi çok büyüktür. Okulların bu özellikleri yakalayabilmeleri ve muhtemel olumsuz durumların önünün kesilmesi için, belli bir plan ve sisteme bağlı olarak yürütülecek güvenlik önlemleri sayesinde mümkündür (Günay & Özbilen, 2023, s. 292).

Gelişmeye devam eden ülkeler içinde olan Türkiye 1980 yılından bu yana sanayileşmede hız kazanmasından, hem üretim alanında hem de hizmet sunumunda çalışanların sayısı önemli ölçüde arttırmıştır. Çalışan sayısındaki artış bu sektörlerde iş kazasının artışına da neden olmuştur. Bu durum nedeniyle İSG ile ilgili birçok düzenleme yapılması düşünülmüş ve bu konuyla ilgili düşünülen ana hedeflerden biri de okullarda iş sağlığı ve güvenliği eğitimine öncelik tanınması olmuştur (Kalkınma Bakanlığı, 2023, s. 292).

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulan *Merkez İş Yeri Sağlık ve Güvenlik Birimi*, yasal düzenlemelere uygun olarak, okullar dahil bakanlık çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği ihtiyaçlarını karşılamak üzere faaliyet göstermektedir. Bilimsel verilere ve etik değerlere dayalı hizmetler sunan birim, çalışma ortamlarının sürekli

olarak iyileştirilmesi, iş kazalarının önlenmesini ve çalışanların çalışma ortamında fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan rahat hareket etmesini amaçlamaktadır. Merkez İş Yeri Sağlık ve Güvenlik Birimi, çalışanların işlerine daha sağlıklı ve verimli bir şekilde devam etmelerini hedeflemektedir (Çelik, 2024, ss. 14-15). Okul sağlığının ve iş sağlığının birbirine çok yakın amaçları ve hedefleri var, bu yüzden iki yaklaşım büyük kitlelerin sağlıklarını hayatları boyunca iyileştirebilir (Croghan & Johnson, 2024, s. 192).

İSG'de tanımlı ilklerin ve standardın en belirleyici maksadı güvenin ve sağlık koşullarının sağlandığı bir ortamda işin yapılmasıdır. Bu maksada varmanın ön koşullarından biri de karşılıklı işbirliği içinde eğitime yeterince önem verilmesiyle olabilir. Eğitim, güvenin ve sağlığın tesis olduğu bir çalışma ortamının oluşması için vazgeçilmezdir. Güvenlik ve sağlık noktalarında oluşacak tehditlere karşı eğitimle koruma, dünyanın genelinde kabul görmüş proaktif yaklaşımın en belirleyici unsurlarındandır. Ayrıca farkındalığı, duyarlılığı arttırmanın ve güvenlik kültürünün tesisinde, İSG politikasının uygulanmasının özendirilmesinde eğitim başat role sahiptir denilebilir (Altun & Altun, 2024, s. 197).

İşgörenlerin sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışması, onların çalışma isteklerini ve verimini arttıracığından, eğitimin de kalitesini yükselteceğini söylemek mümkündür. Diğer taraftan öğrencilerin güvenliği sağlanmış okullarda eğitim almaları, İSG ile ilgili riskler hakkında bilgi sahibi olmaları ve uygulamalı eğitim ile doğru davranış modelini elde etmeleri ile iş hayatına katılmaları büyük önem taşımaktadır denilebilir.

İSG kanunu, “İşveren adına hareket eden, işin ve işyerinin yönetiminde görev alan işveren vekilleri, bu kanunun uygulanması bakımından işveren sayılır.” Bu doğrultuda, yönetsel kademelenme içerisinde yer alan eğitim yöneticileri, pozisyonları itibarıyla işveren vekili kabul edilmekte ve bu sıfatla İSG'ye dair tüm iş ve işlemlerin sorumluluğunu taşımaktadırlar (Bülbül, 2016, s. 4).

19 Ağustos 2014 tarihli MEB'e bağlı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 3850084 Sayılı Genelgesinde şöyle denilmektedir, öğrencilere ve bütün işgörelere İSG konusunda farkındalık ve kültür oluşturmak üzere, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve bağlı birimleri, ilgili Sivil Toplum Kuruluşları ile herhangi bir menfaat ilişkisi tesis edilmeksizin, tamamen gönüllülük esasına dayalı bir çerçevede

yürütülecek olan seminer, konferans ve panel türü faaliyetlerin icrası, okul müdürlükleri tarafından işveren vekili sıfatıyla yerine getirilecektir. Ayrıca İSGB'ler ise uygulamada bütünlüğü sağlama, güncel teknolojilerin ve yaklaşımların paylaşılması, iyi örneklerin yayılmasını sağlamak amacıyla; eğitimler, çalıştaylar, konferanslar, paneller düzenleyecektir (MEB, Destek Hiz. Gen. Müd. 3850084 sayılı genelge, 2014). Okul güvenliği, Okulun fiziki alanlarının muhafazası dışında psikolojik, sosyal ve duygusal anlamda da güvenli bir ortamın tesis edilmesidir. Okulun ana görevlerinden eğitim öğretim süreçlerinin sağlıklı yürütülmesi için öğrenciler, öğretmenler ve diğer çalışanların güvenlik açısından kendilerini rahat hissetmelerini sağlamaktır. Yöneticiler kapsamlı bir güvenlik anlayışıyla, okulda meydana gelebilecek her çeşit risk ve tehdite karşı tedbirleri almalıdır. Öğrencilerin, sosyal, duygusal gelişimini destekleyecek bir ortam tesis etmelidir. Bu bağlamda Türkiye'nin de imzaladığı Çocuk Hakları Sözleşmesinde de okulların güvenli alanlar olması gerektiği vurgulanmaktadır (Karakütük vd., 2017, s. 1217).

Okul ve çevresinde güvenliğin sağlanabilmesi için öncelikle okul yönetimi ve öğretmenlerin sorumlulukları olmak üzere, okulun iç ve dış paydaşları yerel yönetim kolluk güçleri, sosyal hizmet benzeri çeşitli kurum ve kuruluşların işbirlikleri gerekmektedir. Okulların güvenliğiyle ilgili uygulamanın yapılabilmesi için yöneticilerin konuyla alakalı bilgi sahibi ve tecrübeli olması zaruridir (Payne vd., 2017, s. 1217). Okulla ilgili yapılan planların tümü toplumu kapsamaktadır. Okul güvenliğini, O'Reilly ve Verdugo (1999) şu şekilde formülize etmiş, "Güvenli Okul = Güvenli toplum + Güvenli aile". Halbuki okulun koruyucu işlevinden dolayı güvenli olmayan toplum ve aileden daha çok okulların güvenli olması beklenmektedir. Bu beklentiler okulun önemini ve okul yöneticisinin rolünü de dolaylı olarak artırmaktadır (Dönmez, 2004, s. 1). Okullarımız, çocukların yaşamları süresince sağlıklı ve güvenli bir hayatı yaşamaları açısından büyük önem taşıdığı söylenebilir. Öğrenciler, eğitimlerinde başarılı olabilmeleri için yaşamlarını sağlıklı devam ettirmeye muhtaçtırlar (Akça, 2018, s. 12).

Avrupa Birliği'nin iş sağlığı güvenliğiyle alakalı direktiflerine bakıldığında, İSG Eğitimi ve bütün yetki sahibi kişilerin eğitimi ile alakalıdır. Bu kişiler içinde İSG uzmanı, İSG mühendisi, iş yeri hekimi gibi alanında uzmanlar bulunmaktadır. Bu doğrultuda en kayda değer tutum, iş sağlığı ve güvenliğinin eğitim sisteminde

yaygınlaşmasını sağlamaktır. Bahsedilen iş sağlığı güvenliği eğitimi, İSG yönetimi, tehlikelerden korunma eğitimi ile güvenlik ve sağlık şuurunu en erken dönemlerde eğitime entegrasyonunu hedeflemektedir. Bu vesileyle gençlerde iş hayatına başlamadan önce önleyici İSG kültürünün yaygınlaşmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu düşünceler doğrultusunda 1980'lerde Dünya Sağlık Örgütü'nce yürütülen, sağlığı özendiren okulların girişiyle meydana çıkmıştır. Güvenlik kültürünün tesisi için özendirici çalışmalar yapılmıştır. İş sağlığı ve güvenliğinin eğitim sistemi ile entegrasyon yöntemi, İSG'yi ders müfredatlarına eklemek, güvenli ve sağlıklı okul ortamını tesis etmek, eğitim verenleri eğitmek, öğrencilerin katılımını güçlendirmek, kapsayıcı bir okul yaklaşımı gibi kademelerden oluşmaktadır (Sandal & Yıldız, 2020, ss. 147-148).

Kaliteli bir eğitimin ön şartı, her okul, okul türü ve verdiği eğitim hizmetine göre güvenliğini sağlayabilmesi için alacağı tedbirler vardır. Bu tedbirler modern teknolojinin imkânlarıyla desteklenerek okulun fiziki güvenliğinin sağlanmasıyla birlikte; öğrenci, öğrencilerin ailesi ve çevre ile sağlıklı bir iletişim anlayışına dayalı iletilen, örgüt iklimi ve kültürünü de içine almaktadır. Bununla beraber bütün okullarda her an güvenlik sorunlarının olabileceğinden hareket ile bütün okul çalışanları ile birlikte aileler ve okul idaresince eğitilmeli ve bu konuda uyarılmalıdır. Türkiye'de gün geçtikçe büyüyen okul güvenliği problemine bilimsel metotlarla yaklaşılmalı ve okullarda meydana gelen hadiselerle ilgili kayıtlar tutulmalı, bu kayıtların biriktirildiği bir bilgi bankası merkezi oluşturulmalıdır. Bunun çok faydalı olacağını söyleyebiliriz (Dönmez, 2001, ss. 72-73).

Özetle geleceğimizi inşa edecek olan öğrenciler, doğru ve yeterli düzeyde iş sağlığı ve güvenliği eğitimi almaları sonucunda ileriki çalışma hayatlarında hem mesleklerinde başarılı olmalarına katkı sunacak hem de bedensel bütünlüklerini ve psikolojilerini korumada önemli rol oynayacaktır. Sağlıklı bir İSG eğitiminin oluşabilmesi için de okul yöneticileri ve öğretmenlerin bu konudaki yetkinlikleri, duyarlılıkları etkili olacağından, bu konudaki tavırları ve yaklaşımları, iş sağlığı güvenliği hizmetlerinin uygulanmasında ve yürütülmesinde çok büyük etkiye sahiptir diyebiliriz.

2.2.7. Meslek Liselerinde İSG

MTAL'ler, bünyelerinde barındırdıkları atölyeler ve laboratuvarlardan dolayı yüksek seviyede tehlike ve risk taşımaktadır. Tehlikeli iş sınıfında olan meslek liselerinde İSG konusunda ek tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu okullarda teorik bilgi ve beceriler bir arada verilmektedir. İş kazaları, meslek hastalıkları sıklıkla beceri eğitimlerinin verildiği sağlıklı ve güvenli olmayan atölye ve laboratuvar ortamlarında görülmektedir. Yeterli düzeyde İSG eğitiminin verilmesi ve söz konusu alanlarda İş Sağlığı ve Güvenliği tedbirlerinin alınması sonucunda, öğrencilerin, güvenliği sağlanmış rahat çalışma ortamlarında fiziksel, psikolojik ve ruhsal bütünlüklerinin korunacağı düşünülmektedir.

Mesleki eğitim programlarında her ne kadar iş sağlığı ve güvenliğine yönelik kazanımlar tespit edilmiş olsa da bu kazanımlar meslek alanlarıyla ilgili riskleri kavrama ve değerlendirme becerisini öğrenciye kazandırmadan ziyade uyarı niteliğinde olduğu söylenebilir. Programda öğrencilerin kendi güvenlikleri ve sağlıkları için risk değerlendirmesi yapabilme ve güvenli kararlar alabilme yetkinliklerini artırmaya yönelik İSG kazanımlarının oluşturulabilir. Müfredat hazırlanırken sektörün ihtiyaçları göz önünde bulundurularak temel İSG konularını kapsayacak özgün bir ders içeriği oluşturmak suretiyle müfredata eklenebilir. Mesleki eğitim veren kurumlarda, İSG derslerinin, ilgili alanda uzman kişiler tarafından verilmesini sağlayacak yasal ve idari düzenlemeler yapılabilir. (Baykan & Karabulut, 2023, s. 113)

Türkiye'de MTAL'lerde eğitim gören öğrenciler, eğitim aldıkları alanlarda mesleklerini tam öğrenebilmeleri için çalışma ortamlarında İSG şartlarının sağlanması oldukça önem arz etmektedir. Öğrenciler ileriki hayatlarında mesleklerini iyi bir şekilde icra edebilecekleri ve meslekleriyle ilgili meydana gelecek risklerden korunmada deneyim sahibi olabileceklerdir. Mesleki eğitim veren okullarda neredeyse bütün alanlarda riskli çalışma ortamları vardır. Örneğin Torna-Tesfiye bölümünde CNC tezgâhları, Mobilyada iş makineleri, el aletleri Elektrik Elektronik ve Bilgisayar bölümünde elektrik ile çalışan her cihaz ve makine risk üretmektedir.

Bundan dolayı mesleki eğitim veren okullarda İş Sağlığı Güvenliği ile ilgili eğitimler zorunludur. Verilen eğitim sayesinde öğrenciler karşı karşıya kaldıkları risk ve tehlikeleri daha hızlı fark edebilecek, gerekli tedbirleri de zamanında

alabileceklerdir. Erken yaşlarda elde edilen bu tecrübeler ileriki hayatlarında daha az iş kazasına maruz kalmaları ve meslek hastalıklarından korunmaları için avantaj sağlayacaktır. Bunun neticesinde de yaralanma ve ölüm sayıları düşecektir (Göngür, 2017, s. 13).

Meslek liselerinde kalifiyeli ara eleman yetişmesinden dolayı İSG eğitimlerinin verilmesi, okullarda iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşmasını hızlandıracaktır. İSG eğitimi alan öğrenciler, mesleği ile ilgili oluşacak iş kazası ve meslek hastalıkları noktasında bilgi sahibi olduğundan, çalışma ortamlarında daha profesyonel davranacaktır. Okulda oluşan İSG kültürünün de etkisiyle öğrenci, öğretmen ve yöneticilerde oluşan farkındalık neticesinde iş kazası ve meslek hastalığı sayıları düşüş gösterecektir. Okullarımızda amacımız, iyi bir İSG eğitimi ile donanmış öğrencilerin olmasıdır. Mesleki eğitim veren okullarımızda eğitimlerin çoğu atölyelerde, laboratuvarlarda yapılmaktadır. Öğrencilerin bu riskli alanlardaki tehlikelerden, iş kazalarından ve meslek hastalarından korumak amacıyla tedbirler alınmalıdır. Bu sayede öğrenciler korkarak değil, güvenli bir ortamda korkmadan çalışacaklardır (Uzun, 2019, s. 3).

İSG eğitimleri, çalışanlarda İSG'ye yönelik davranışlarını değiştirmeyi ve eğitimle verilen bilgilerin ehemmiyetinin işgörenlerce kavranmasını hedefler (*Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik*, 2013)

Dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de mesleki eğitime olan ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır. Gelişmiş ülkelerde mesleki eğitimin çok daha ileri seviyelere taşındığı görülmektedir. Türkiye'de ise mesleki eğitim alanında istenilen seviyelere ulaşmak için çok farklı alanlarda çalışmalar yapılmaktadır. Özellikle kalifiyeli eleman yetiştirilmesine kaynaklık eden meslek okullarının günümüz teknoloji dünyasında daha da önemli hale geldiği söylenebilir. Meslek liselerinde istenilen verimin alınması ve amaçlanan hedeflere ulaşabilmenin en öncelikli parametrelerinden birisi de İSG uygulamalarıdır. Bu uygulamaların düzenlenmesi, takip edilmesi ve değerlendirilmesinde okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin iş sağlığı güvenliği bilgileri, yeterlikleri ve algıları ile paralellik gösterdiği düşünülmektedir. Diğer okul türlerinden daha fazla iş kazası ve meslek hastalıklarının görülmesinin nedenlerine baktığımızda, çalışma ortamları olan atölyeler, laboratuvarlar ve bunların

içindeki iş makineleri diğer alet ve gereçlerle öğrencilerin mesleği icabı direkt temas halinde olmalarındandır. İstatistiki verilere bakıldığında okullarda meydana gelen iş kazalarının %50'sine yakını meslek liselerinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu durumun yukarıdaki nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir. İş kazasının ve mesleki hastalığın kaçınılmaz olduğu bu okullarda, söz konusu olumsuzlukların önlenmesi için İSG eğitiminin düzenli verilmesi ve gerekli denetlemelerin belli aralıklarla yapılması ve bunlarla birlikte proaktif yaklaşımın benimsemesi büyük önem arz ettiği söylenebilir. Ayrıca meslek liselerinde İSG dersinin müfredata dahil edilmesi bu alanla ilgili öğrencilerin öğretmenlerin ve yöneticilerin farkındalığını arttıracaklarını söylemek mümkündür.

Sonuç olarak Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde eğitimin kalitesinin artırılması ve insan kaynağı potansiyelinin en iyi düzeyde değerlendirilmesi için İSG hizmetlerinin artırılması ve güçlendirilmesi büyük önem taşıdığı söylenebilir. Bu bağlamda okul paydaşlarının tümünün ortak çabasıyla, eğitim ortamlarının daha güvenli ve sağlıklı hale getirilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

2.2.8. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Kavramları

İş Kazası ve Meslek Hastalığı, çağdaş endüstri toplumunda çalışma alanlarında işgörenleri fiziksel, psikolojik ve ruhsal açıdan olumsuz etkilemektedir. Bu durum, çalışanların fiziksel ve zihinsel zarara uğramasına neden olmaktadır. Literatür taramasında bu kavramlarla ilgili çok farklı yaklaşımlar görülmüştür. İş Kazası ve Meslek Hastalığı kavramları ile ilgili bazı yaklaşımlar ise aşağıda ifade edilmiştir.

2.2.9. İş Kazası

İş kazaları, özel sektör ve kamu kuruluşları için büyük maliyetler doğurduğu gibi çalışanlar açısından da ciddi sorunlara sebebiyet veren, önlenmesi mümkün olan ancak sık sık karşılaşılan olaylardır. İş kazaları ile ilgili alınabilecek çok önlem olmasına rağmen, iş kazaları hala çoğu işletme ve kamu kurumlarında ciddi bir problemdir söyleyebiliriz. Bazı kuruluş ve düşünürler iş kazasını;

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) iş kazasını, 'Belirli bir zarara ya da yaralanmaya neden olan beklenmeyen ve önceden planlanmayan bir olay' olarak tanımlar, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) "iş kazası" için, 'önceden planlanmamış, çoğu kez kişisel yaralanmalara, makinelerin araç ve gereçlerin zarara uğramasına, üretimin

bir süre durmasına yol açan bir olay' diye ifade etmektedir (Akman & Cemil, 2012, ss. 21-22).

İş kazasının çok farklı tanımları bulunmakla beraber, tehlikeli hareketlerden ve olumsuz şartlardan dolayı çalışanın can güvenliğinin tehlikede olduğu, çoğu kez yaralanmaya, iş makinelerinin ve el aletlerinin zarar görmesine ya da işin bir müddet durmasına sebep olan önceden tahmin edilemeyen olay olarak ifade edilebilir. Kaza tanımlamasında dikkat çeken unsur, kazanın birden ve beklenmedik bir anda olmasıdır (Ceylan, 2011, s. 19).

İş sağlığı güvenliği kapsamında iş kazalarına yönelik ülkelerin politikaları birbirinden farklılık gösterdiğinden, ülkelerin kaza istatistikleri de farklılık göstermektedir.

Aşağıdaki tabloda 2000-2018 yılları arasında Türkiye ile bazı ülkelerin iş kazası verilerine bakıldığında, Türkiye'de iş kazasına bağlı ölüm oranının diğer ülkelere göre yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu istatistiklere bakıldığında Türkiye'de uygulanan İSG politikalarının yetersiz kaldığı söylenebilir. Bu eksikliğin giderilmesinde en büyük çözüm, doğru ve yeterli düzeyde iş sağlığı güvenliği eğitimlerinin verilmesi ile mümkün olacağı düşünülmektedir.

5510 sayılı sosyal sigortalar ve genel sağlık sigortası kanunumuzun 13. maddesindeki iş kazası tanımının kapsamı çok geniş düşünülmüş, iş yerlerinde meydana gelen ve zarar veren tüm olaylar, sürdürülen iş ile alakalı olsun veya olmasın, iş kazası sayılmıştır. Bunun yanında sigorta kapsamı türüne göre, yürütülen iş ile alakalı olup iş yerleri dışında gerçekleşen kaza, görevlendirmeden dolayı iş yerleri dışındayken olan kazalar, çocuklar emzirilirken geçen süre içinde meydana gelen kazalar ve işe gidiş-gelişte meydana gelen kazalar da koşullar ve hükümlerle sınırlı iş kazası tanımlamasına eklenmiştir. (Yılmaz, 2017, s. 110)

Tablo 1. Ülkelerin İş Kazası İstatistikleri (2000-2018)

<i>Yıl</i>	<i>Türkiye ÖÖ*</i>	<i>Türkiye KO**</i>	<i>Meksika ÖÖ</i>	<i>Meksika KO</i>	<i>Romanya ÖÖ</i>	<i>Romanya KO</i>	<i>Rusya ÖÖ</i>	<i>Rusya KO</i>	<i>Hrvatistan ÖÖ</i>	<i>Hrvatistan KO</i>	<i>Portekiz ÖÖ</i>	<i>Portekiz KO</i>
2000	24.6	1424.2	14	3624	8	94.8	14.9	499	3.1	1697.5	8.7	4260
2001	20.6	1481.4	12	3384	7.1	98.8	15.8	482	3.2	1662.5	8.3	4276
2002	16.8	1385.2	11	3202	7	94	13.1	381	3.3	1659	8.1	4016
2003	14.4	1365.3	12	2968	7	91	12.9	331	3.4	1659	7.1	3931
2004	13.6	1356.1	11	2922	7	89	12.4	300	2.7	1551	7	3947
2005	15.8	1069.2	11	2931	9	76.2	11.9	277	4.3	1564	7	3867
2006	20.5	1010.8	10	2856	7.2	77.9	11.9	277	5	1645	6	3996
2007	12.3	947.9	9	3120	8.4	76.4	12	262	4.7	1540	6.3	3965
2008	9	828.6	10	3554	9	80	11	238	5.2	1656.3	6	3501
2009	11.9	712.4	10	3545	4.4	38.5	9	220	2.4	1218.9	4.2	2673
2010	13.3	627.1	10	3532	5.3	48.3	9	200	2.6	831.6	4.3	2616
2011	14.3	627.6	10.5	3582.4	6.4	69.1	9	200	2.7	962.1	5.1	3322
2012	5.8	627.1	9.8	3559.2	5.8	68.7	8	180	3.9	798.6	4.8	3215
2013	8.3	1532.4	8.1	3342.9	5.6	71.9	8	159.2	2.1	843.5	3.6	2780
2014	9.4	1672.1	7.9	3141.2	5.5	68.7	7	137.9	2	869.8	3.6	2892
2015	6.9	1725.2	8.2	3134.2	5.6	77.4	6	128.8	2.2	948.6	3.5	2954
2016	7.5	2131.6	7.7	2907.6	4.5	77.1	6	122.3	2.4	954.2	3	2932
2017	7.30	2483.7	7.5	3003.4	4.5	83.6	6	121	2.6	1006.9	2.9	2848
2018	7.00	3028.9	-	-	5	113	-	-	-	-	-	-

*ÖÖ: 100.000 işgören başına iş kazası sonucu ölüm sayısı, ölüm oranı (ÖÖ) olarak ifade edilmiştir.

**KO: 100.000 çalışan başına iş kazası sayısı, kaza oranı (KO) olarak ifade edilmiştir.

İSG yönetiminde her kazanın önlenabilir olduğu bilinciyle, işgörenlerin sürece aktif katılımının sağlanmasının gerekliliği, yönetimin konuyla alakalı sorumlulukları ve İSG'nin istihdamla girift olduğu unutulmamalıdır. İşgörenlerin konuyla alakalı eğitimleri ve İSG'de deneyim ve bilginin paylaşımının sağlanması asla ihmal edilmemelidir. İSG denetimleri, kaza analizlerinin yapılması, prosedür ve talimatlar, acil durumlara hazırlık, yönetim programı, İSG'nin etkin yönetimi için olmazsa olmaz araçlardır. Bu bağlamda en dikkat çekici husus, iş kazasının önleminin alınması için, meydana gelmiş kazaları incelenmesi ve kazanın tekrarının gerçekleşmemesi için gerekli tedbirlerin alınmasıdır. İş kazalarını önlemenin veya kazadan korunmanın bir diğer önemli yöntemi, işlerin nasıl güvenli yapılacağını detaylı bir şekilde açıklayan iş talimatlarının ve prosedürlerin hazırlanmasıdır. Bunlar İSG'yi yönetmede etkili bir araç vazifesini yerine getirmektedirler. İşletmede yapılacak risk değerlendirmelerinden sonra alınması düşünülen tedbirleri planlayarak yükümlülüklerin, maliyetin ve teriminin bulunduğu yönetim programlarının ayarlanması işletmelere büyük bir avantaj sağlayacağı söylenebilir (Şardan, 2007, s. 15).

İş kazalarına ilişkin ekonomik külfetler işverenler, iş görenler, devletçe, (Sosyal Güvenlik sistemi vasıtasıyla) ödenen direk, dolaylı ve fırsat maliyeti şeklinde tanımlayabiliriz. Ekonomik külfetler sadece yaralananı ilgilendiren bir durum değildir. İlgili iş yerleri ve devlet tarafından karşılanır bu ödemeler, doğrudan (Maddi zarar, kesintiler, sigorta primleri ve sağlık giderlerinin bir kısmı) veya dolaylı külfetler (Kazalardan dolayı zorunlu olan fazladan mesailer, tekrarlanan eğitim giderleri, şirketlerin prestij kayıpları ve kötüleşmeye doğru giden sanayi ilişkileri gibi maddi olmayan unsurlar) şeklinde olabilmektedir. Ayrıca üretimin kalitesinin ve onun karşılığı üzerinde de önemli bir tesiri olabilir (Shalini, 2009, ss. 973-979).

Sonuç olarak iş kazasının önlenmesi için, işverenlerin, çalışanların, devletin ortak hareket etmesi ve etkin bir iş kazası politikasının geliştirmesi gerekmektedir. İSG alanında farkındalık oluşturmak, güvenlik tedbirlerini almak ve işgörenleri eğitmekle

ancak iş kazalarının tamamen önlenileceği veya azaltılacağını söylemek mümkündür.

2.2.10. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde İş Kazası

İş kazaları bütün okul paydaşlarının, özellikle de öğrencilerin karşılaştığı ciddi bir problemdir. Bu problem öğrencilerin, güvenlik ve sağlıklarını tehdit etmekle birlikte psikolojilerini ve gelecekteki iş hayatlarıyla ilgili algılarını olumsuz etkileyeceğini söyleyebiliriz. Ayrıca meslek liselerinde iş kazalarının sıklıkla yaşanması yönetici ve öğretmenlerin performanslarını olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Bu okullarda iş kazalarının yoğun görülmesinin nedeni atölyelerde yapılan işlerden kaynaklanmaktadır. İş kazalarının önlenmesinde en etkili yol şüphesiz iş sağlığı güvenliği eğitimidir. Özellikle Elektrik Elektronik, Mobilya İç Mekan Teknolojisi, Gemi Yapımı, Tesisat Teknolojisi, İnşaat alanlarında kullanılan iş makinaları, el gereçleri ve aletleri tehlikenin ve risklerin ana kaynağıdır. Bundan dolayı öğretmenler ve öğrenciler risk ve tehlike ile karşı karşıyadır. İş sağlığı güvenliği eğitimleri öğrencilerin iş makinesi ve diğer el aletlerinden kaynaklı tehlike ve riskleri fark etmelerini sağlamak ve riskten korunmaları için verilmektedir. Ayrıca eğitimlerin amaçlarından biri de, öğrencilerden güvenlik kurallarına riayet etmeleri, güvenlik kuralları içinde çalışma davranışlarını elde etmeyi ve bunun neticesinde de lüzumsuz risklerden kaçınmalarını sağlayabilmektedir (Öztürk, 2020, s. 112). Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarından her sene 500 bin civarında mezun olan öğrencilere bu kurumların oluşturacağı korunma kültürü sayesinde sonraki yıllarda Türkiye'de oluşacak iş kazaları ve meslek hastalıklarının oranlarında büyük düşüşe neden olacağını söylemek mümkündür. Bireylerde sağlık bilincinin artırılması, sorumluluk duygularının geliştirilmesi, gelecekte toplumun refahına ve gelişimine katkı sağlayacağı söylenebilir (Turan & Aktaş, 2020, ss. 108-109). Mesleki eğitimde öğrenim gören öğrencilere, 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununda belirtilen aday çırak, çırak ve işletmelerde meslekî eğitim gören öğrenciler hakkında iş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık sigortası; meslekî ve teknik ortaöğretim ile yükseköğrenimleri sırasında staja tabi tutulan öğrenciler, mesleki ve teknik

ortaöğretim sırasında tamamlayıcı eğitim ya da alan eğitimi gören öğrenciler hakkında iş kazası ve meslek hastalığı sigortası uygulanır (Mesleki Eğitim Kanunu, 1996).

Okul çağında başlayan iş sağlığı ve güvenliği eğitimi, bireylerde koruyucu davranışların gelişmesine katkı sağlar. Öğrencilerin erken yaşlarda iş kazası ve meslek hastalığına karşı bilinçlerinin artırılması önemlidir. MTAL’de verilen uygulamalı beceri derslerinde öğrencinin iş kazası ve meslek hastalığına ilişkin farkındalığının oluşması için İSG eğitimleri düzenli verilmelidir. Meslek Liselerinde verilen uygulamalı eğitimler, öğrencilerin kendi meslek alanlarındaki riskleri tanımalarını ve önleyici tedbirleri almalarını sağlar. İş kazasının, %88’i tehlikeli davranıştan, %10’u tehlikeli ortamdan kaynaklanıyor. Eğitim kurumlarında düzenlenen eğitimler ile oluşturulacak İSG kültürü ile iş kazalarının minimize edilebileceği söylenebilir. Öğrencilerin iş hayatında karşılaşacakları risklere karşı bilinçlendirilmesi ve koruyucu davranışlarının geliştirilmesi, hem bireyler hem de toplum için yüksek önem taşıdığını söylemek mümkündür. İSG kültürünün kazanılması, gelecek nesillerin sağlıklı ve güvenli bir iş hayatına sahip olmaları için atılacak en önemli adımlardan biridir diyebiliriz (Demir & Ulutaşdemir, 2023, s. 1656).

Türkiye Metal Sanayicileri Sendikasının iş kazası istatistiki verilerine göre, okul türü bazında kazaların % 48,50’si mesleki eğitim kurumlarında gerçekleşmektedir (MESS, 2015). İş kazaları sebeplerine bakıldığında, başta eğitim eksikliği, yetersiz tedbir, çalışanların dikkat dağınıklığı ve kuralların önemsenmemesi gelmektedir. Ayrıca öğrencilerin kullandığı makineleri, el aletleri, araç ve gereçleri iyi tanınamasından veya onlarla ilgili yeterli bilgiye sahip olamayışlarından diyebiliriz. Bu sorunların giderilmesi için etkin bir İş Güvenliği ve Sağlığı politikasıyla birlikte okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler ve diğer paydaşların çabasıyla olacağını söyleyebiliriz.

2.2.11. Meslek Hastalıkları

Meslek hastalığı, belirli meslek alanı ya da sanayi kolunda işgörenlerde, çalışma ortamlarının şartlarından veya yapılan işin özelliğinden kaynaklı oluşan, çalışanın bedensel bütünlüğünün veya ruhsal durumunun bozulmasına sebep olan hastalıktır diyebiliriz. Meslek hastalıklarına karşı önlemlerin alınması için ulusal ve

uluslararası kuruluşların farklı çalışmaları olduğu görülmektedir. Meslek hastalığını, bazı kuruluşlar ve düşünürler şöyle ifade etmişler;

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) gibi kuruluşlar meslek hastalığını; “zararlı bir etkenle bundan etkilenen insan vücudu arasında, çalışılan işe özgü bir neden-sonuç, etki-tepki ilişkisinin ortaya konabildiği hastalıklar grubu olarak” tanımlamıştır. (Disk Genel-iş,) Mesleki hastalığın tanımı, 5510 ve 6331 sayılı kanunlarda yapılmıştır. Tanımlamanın 2 maddi faktörü vardır. Birinci faktör çalışma alanında iş yapımına bağlı meydana gelen gürültü, titreşim, toz, gaz gibi faktörler çalışanın sağlığını bozabilir, sağlığın bozulması durumunda oluşan hastalık meslek hastalığıdır. İkinci faktör ise iş yürütümü şartları sebebiyle iş görenin sürekli yapmak zorunda olduğu ve hastalığına neden olabilecek tekrarlı hareketlerdir. Tekrarlı hareketlerden kaynaklı hastalık oluşmuşsa bu da meslek hastalığıdır. Bundan dolayı meslek hastalıklarının tespit edilmesi için 3 faktöre (Hastalık, çalışma ortamlarında meydana gelen tehlikeli maddeler, işin devamı için zorunlu yapılan tekrarlı hareketler) bakmak gerekir. Hastalık ve diğer iki faktörden birisi ile illiyet bağı kuruluyorsa hastalık mesleki hastalık olarak tespit edilmesi gerekmektedir (Özveri, 2018, s. 777).

(ILO)’nun güncel tahminine göre, her yıl 3 milyon çalışan, iş kazası ve meslek hastalığı sebebiyle yaşamını kaybediyor. Bu veri dünya genelinde iş görenlerin güvenlik ve sağlığının korunmasında devam edip gelen zorluğun da altını çizmektedir. Toplamının 2.6 milyonu bulduğu işle alakalı bu ölümlerin çoğu iş ile ilgili hastalıktan kaynaklandığı belirtilmektedir. Dolaşım hastalıkları, kötü huylu neoplazmlar ve solunum yolu hastalıkları iş ile alakalı ölümlerde ilk 3 sebep arasında yerini almaktadır (ILO, 2023).

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu meslek hastalığını, sigortalıları çalıştıkları ya da yaptıkları işlerin niteliklerinden kaynaklı tekrar eden ve bir nedenle veya sürdürülen işin şartlarından dolayı uğradıkları geçici ya da aralıksız süren hastalık, bedenen ya da ruhen özürlülük durumudur (Ilıman, 2015, s. 3). Hastalığın mesleki hastalık sayılabilmesi için dünya genelinde geçerli kriterleri taşıması, temasın olması, yapılan işle illiyet bağının olması, ispatının bilimsel olması, çalışma ortamlarında veya belirli işlerde ortaya çıkması, teması olan çalışan sayısı

riskin şiddeti ile ilişkisinin güçlü olması ve hastalığın, pek çok ülkede mesleki hastalık olarak kabul edilmesi gibi sıralanabilir (Berk vd., 2019, s. 294).

2007-2011 yılları arasında iş kazası ve meslek hastalıkları istatistiklerine baktığımızda;

Tablo 2.2007-2011 yılları arasında iş kazası ve meslek hastalıkları

<i>Yıllar</i>	<i>İŞ KAZASI</i>	<i>MESLEK HASTALIĞI</i>	<i>TOPLAM</i>
2007	1,043	1	1,044
2008	865	1	866
2009	1,171	0	1,171
2010	1,444	10	1,454
2011	1,7	10	1,71

SGK İstatistik Yıllıkları Ölüm Sebebi: 2011

Türkiye’de İSG alanında en büyük problemlerin başında gerçeği yansıtmayan istatistiklerdir. Meslek hastalığının tanınması ve bildirilmesindeki eksiklikler Türkiye’de gerçek verilerin yansıtılmasında en büyük handikaptır. 2011’de aktif çalışan 23.678 kişi içinden sadece 697 mesleki hastalık raporlanabilmiştir. Oysaki literatürde meslek hastalıklarının sayısı istihdam edilenlerin binde 4-12 aralığında olması gerekir (*Meslek Hastalıkları ÇASGM*, 2013, s. 12).

Aşağıdaki tablo incelediğinde Meslek Hastalıklarının 5 gruptan oluştuğu, her grubun altında da alt grupların ve hastalıkların olduğu, görülmektedir.

Tablo 3. Türkiye’de Meslek Hastalıkları Sınıflandırması

<i>Gruplar</i>	<i>Alt Grup ve Hastalıklar</i>
A Grubu: Kimyasal maddelerle olan meslek hastalıkları	25 alt grupta 67 hastalık
B Grubu: Mesleki cilt hastalıkları	2 alt grupta Deri Kanseri & Kanser dışı deri hastalıkları
C Grubu: Pnömonyozlar ve diğer mesleki solunum sistemi hastalıkları	6 alt grupta 9 hastalık
D Grubu: Mesleki Bulaşıcı Hastalıklar	4 alt grupta 30 hastalık
E Grubu: Fiziksel etkenlerle olan meslek hastalıkları	7 alt grupta 12 hastalık

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi (*Meslek Hastalıkları* ÇASGM, 2013, s. 14).

Mesleki hastalık ve iş kazası arasında en belirgin fark, mesleki hastalık tekrarlı bir nedenden dolayı ortaya çıkarken, iş kazasının birden gerçekleşmesidir. İşgörenin hastalık unsurlarına yıllarca maruziyeti ve hastalığın ilerleyen dönemlerde ortaya çıkması mesleki hastalık nedenidir. Dolayısıyla her hastalığın mesleki hastalık olarak nitelendirilmesine ilişkin söylentiler doğru olmayacaktır. Örneğin; yıllarca alkol tüketiminden dolayı siroz hastalığına yakalanmak mesleki hastalık olarak değerlendirilmemektedir (Çakır, 2021, s. 9).

Özetle meslek hastalıklarına bakıldığında iki husus ön plana çıkmaktadır. Bunlardan birincisi ortamdan kaynaklı bir diğeri ise işin sürdürülmesi esnasında sürekli tekrarlanan hareketlerden kaynaklandığı söylenebilir. Sonuç olarak, iş kazası ve meslek hastalığı kavramları, İSG’nin temel taşlarını oluşturmakta ve çalışanların güvenliği için sistematik bir yönetim anlayışını zorunlu kılmaktadır. Bu kavramların

anlaşılması ve önlenmesi, modern çalışma hayatında hem etik hem de ekonomik bir sorumluluk olarak değerlendirilmektedir.

2.2.12. İş Sağlığı ve Güvenliği Politikası

İSG'nin eğitim alanına taşınması hayat boyu öğrenmeyi temel almalıdır. Hayat boyu öğrenmeden kasıt okul öncesinden başlayıp emekli oluncaya kadar bütün süreçleri kapsamalıdır. Öğrencilere tehlikeli ve riskli durumları önleme ile ilgili eğitim verme aşamasında sağlık ve güvenlikle alakalı doğru davranış ve yaklaşım sergilemeleri hedeflenmelidir. Burada, çocuklarda iş sağlığı ve güvenliği kültürü geliştirme amaçlanmalıdır. Geleceğin çalışanları olan çocukların, iş sağlığı ve güvenliği konusunda yetkin olmaları, çalışma hayatları boyunca tehlike ve risklerden korunacaklarını söylemek mümkündür.

Ayrıca İSG risk yönetimi, İSG mevzuları ile alakalı karar verecek yöneticiye çerçevesi belirlenmiş sistemik bir yaklaşımı sağlamaktadır. Çağdaş İSG yasası, riskleri yönetme prensibi üzerine tesis edilir. Risk yönetimi birden fazla tekniksel değerlendirme ve danışmanlığı isteyen yöntemleri de sürece dahil ederek desteklenmiş, kararlı ve savunmaya dayalı belirleme gücünü sağlamaktadır. İSG Risk yönetimi faaliyetleri, bir organizasyon ile ilgili operasyonlarda tehlikeyi iyi algılama, çeşitli senaryolara hazırlıklı olarak, hızlı ve etkili kararlar alır (Özkılıç, 2005, s. 22).

Burada ülkenin İSG politikası önem teşkil ettiği söylenebilir. Alanında uzmanların tecrübe ve bilgilerin paylaşımıyla İSG'nin eğitime entegrasyonunu sağlayan Avrupa Birliği bu planı güçlendirmek için Avrupa İSG Ajansının koordinasyonu ile 2002 yılından bu yana farklı etkinliklerle yürütmektedir. Bu etkinliklerden birisi de ÇSGB'ye bağlı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğünün içinde bulunduğu ENETOSH, Avrupa İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Öğretim Bilgi Ağı projesidir. (*Eğitim Kurumları İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi*, 2014, s. 5). Ayrıca, İSG politikasının toplumun her tabakasına ulaşımı bağlamında Kalkınma Bakanlığı'nın "Toplumun tüm kesimlerine insana yaraşır iş fırsatlarının sunulduğu, işgücünün niteliğinin yükseltilip etkin kullanıldığı, toplumsal cinsiyet eşitliği ile İSG şartlarının iyileştirildiği ve güvenceli esneklik yaklaşımının benimsendiği bir işgücü piyasasının oluşturulması temel amaçtır" (*Onuncu Kalkınma Planı*, 2013, s. 47).

İş sağığı güvenliğı politikalarının, Avrupa Birliğı ile koordinasyonun olması ve ÷lke genelinde tüm kesimleri kapsayacak şekilde planlanması amaçlanan hedeflere ulaşmaya katkı sağladığını söylemek mümkündür.

2.2.13. İş Sağığı ve Güvenliğı Yönetim Sistemi

Meslek hastalıkları ve iş kazası istatistiklerine baktığımızda işletmelerin ve kamu kuruluşlarının İş Sağığı Güvenliğı Yönetim Sistemlerini güçlendirmeleri gerektiğini söylemek mümkündür. Güçlü ve sağılıklı bir sistemin kurulması İş Kazası ve Meslek Hastalığı sayılarını düşüreceğini söyleyebiliriz. İSGYS ile ilgili bazı yaklaşımlar ise şu şekilde;

Yönetim sistemi, bir organizasyonun merkezinde yer alan, tüm faaliyetlerini düzenleyen ve yönlendiren bir yapıdır. Bu sistem, kuruluşun vizyonunu, misyonunu ve stratejik hedeflerini hayata geçirmek için gerekli olan süreçleri, rolleri ve sorumlulukları belirler. İç ve dış paydaşların beklentilerini karşılamak, sürekli iyileşmeyi sağlamak ve rekabette öne çıkmak için yönetim sistemlerinin standartlara uygun ve etkin bir şekilde işlemesi büyük önem taşır. Standart bir yapı, farklı sektörlerdeki işletmelerin benzer zorluklarla karşılaştıklarını ve bu zorlukları aşmak için ortak çözümler geliştirebileceklerini gösterir. İş görenlerin sağık ve güvenliklerini etkileyecek bütün hadiselerin belli bir sistematik içinde denetimlerini sağlayıp gerekli yaptırımları uygulamasıdır. İSG yönetim sistemini diğer sistemlerden farklı kılan ürünlerin ve hizmetin güvenliğini sağlamaktan çok işgörenin sağık ve iş güvenlik standartlarını ana amaç edinmesidir (Ediz vd., 2017, s. 276-277).

Bir İSG yönetim sisteminin devreye alınmasındaki gaye, müessesenin güvenli ve sağılıklı iş alanları sağlamasına olanak tanınması, çalışmadan kaynaklı yaralanmaları ve hastalıkların bertaraf edilmesi ve İSG performansının devamlı geliştirilmesidir. İSG yönetim sistemi bir kuruluşun yasal ve başka düzenleyici şartları yerine getirilmesine katkı sağlar. Bu standart, kanuni ve düzenleyici koşullara uyumunun yükseltilmesi, bütün işgörenler açısından sürdürülebilir, güvenli ve sağılıklı bir iş ortamının sağlanması, meslek hastalığının bertaraf edilmesi, iş kazalarının minimize edilmesi, tehlikenin tespiti ile risklerin belirlenmesi, proaktif tedbirler ile devamlı iyileştirmenin yapılması ve organizasyonel yapının güçlendirilmesi gayesi ile ISO tarafınca yüksek seviyede

hazırlanan, coğrafi, politik, ekonomik, ticari ve sosyal sınırları gözetilmeden oluşturulan ve uluslararası arenada geçerliliği olan bir standarttır (TSE, 2023).

İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi, İSG faaliyetlerinin kuruluşların genel stratejileriyle uyum içinde sistematik bir program çerçevesinde ele alınarak devamlı iyileştirme yaklaşımı ekseninde çözüm amaçlı kullanılan bir uygulamadır (İSGYS, Kalite Belgelendirme Merkezi, 2018). İSGYS, iş yerlerindeki sağlık ve güvenlik tehlikelerini belirleyip değerlendiren, riskleri kontrol altına alan, zorunlu kontrollerin ve denetimlerin prosesini hazırlayan, kanun ve yönetmeliklere uyumu sağlayan ve genel işletme performansını artıran kuralların ve yaptırımların tamamıdır (British Standards Institution, 1999).

Özetle, İSGYS, kamu kurumları ve iş yerlerinde güvenli bir iş ortamını sağladığı gibi yasal zorunlulukları da yerine getirdiği görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Problemi

İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG), işgörenlerin güvenliği, sağlığı ve refahıyla ilgilenen birden fazla disiplini barındıran alandır. İSG, iş hekimliği ve iş hijyeni

alanlarıyla ilgili olup işyeri sağlığını geliştirme girişimleriyle uyumludur. İSG aynı zamanda iş ortamından etkilenebilecek herkesi de korur (Fanning, 2003, s. 150). Birleşmiş Milletlerin resmî tahminlerine göre, WHO / ILO *İşle İlgili Hastalık ve Yaralanma Yükü Ortak Tahmini*, her yıl yaklaşık 2 milyon insan meslekî risk faktörlerine maruz kalma nedeniyle ölüyor (*WHO/ILO Joint Estimates of the Work-Related Burden of Disease and Injury, 2000-2016 Global Monitoring Report, 2021*, s. 5). Dünya çapında, her yıl 2,78 milyondan fazla çalışan, iş yeri ile ilgili kazalar veya hastalıklar sonucu ölüyor, bu da her on beş saniyede bir ölüme denk geliyor. Her yıl 374 milyon ölümlle sonuçlanmayan iş kazası daha meydana geliyor. İşle ilgili yaralanma ve ölümün ekonomik bilançosu her yıl dünya genelinde gayrisafi yurt içi hasılanın yaklaşık % 4'Ü olduğu tahmin edilmektedir. Bu olumsuzluğun insan maliyeti çok büyüktür (ILO). Bu istatistiki veriler, İş sağlığı ve Güvenliğinin önemini ortaya koymaktadır. Okullar, her insanın hayatına dokunan hayatını şekillendiren ve yön veren önemli kurumlardır. Bu durum İSG noktasında da çok büyük önem taşıdığı söylenebilir. Bu alanda iyi bir İş Sağlığı ve Güvenliği kültürüne sahip okullar, öğrenciler için akademik, sosyal, duygusal bakımdan olumlu çalışma ortamı sağladığından öğrencilerin, İş Sağlığı ve Güvenliği bilinçlerinin ve farkındalıklarının artmasını sağlamaktadır. Aksi durumda olumsuz İş Sağlığı ve Güvenliği iklimine sahip okullarda öğrencilerin çalışma ortamında kaza yapma riski artar, sağlık ve güvenlikleri tehlikeye düşebilir. Ayrıca ileriki yaşamlarında da olumsuzluklara sebep olmaktadır. Bu süreçlerin tamamında etkin ve aktif role sahip okul yöneticileri ve öğretmenlerin gözlemleri, tecrübeleri ve uygulanan İş Sağlığı ve Güvenliği uygulamaları hakkındaki görüşleri büyük öneme haizdir. Öneme binaen okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerinin araştırılıp incelenmesi ve analiz edilmesi okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği açısından fayda sağlayacağına inanılmaktadır.

Kısaca bu araştırmanın problemi, MEB'e bağlı Ağrı ilindeki MTAL'de görev yapan okul yöneticileri ve öğretmenlerin okullarında uygulanan iş sağlığı ve güvenliği hakkında görüşlerini ortaya koymaktır.

3.2. Araştırmanın amacı

Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı MTAL'de görev yapan okul yöneticileri ve öğretmenlerin okullarında uygulanan iş sağlığı ve güvenliği hakkındaki

görüşlerinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda da liselerde görevli olan okul yöneticileri ve öğretmenlerin okullarında uygulamada olan iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili algılarının neler olduğunun araştırılması hedeflenmiştir. Hedeflenen amaç doğrultusunda, 40 maddelik performans ölçeği kullanılmış olup belirlenen maddeler esas alınmak suretiyle teze yönelik olarak sorular aşağıda belirtilmiştir.

1. Okullardaki İSG uygulamalarının performansına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
2. Okullardaki İSG uygulamalarının performansına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
3. Okullardaki İSG uygulamalarının performansına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşleri eğitim düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Okullardaki İSG uygulamalarının performansına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşleri İSG eğitimi alma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?
5. İSG eğitimleri, düzenli bir şekilde verilmekte midir?
6. Okulda düzenlenen İSG eğitiminde, uygulamalara da yer verilmekte midir?
7. Okul çalışanları ve öğretmenler okulda oluşabilecek İSG sorunları hakkında bilgi sahibidir midir?
8. Okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) okul ortamında İSG'ye uygun hareket etmektedir?
9. Okulda İSG eğitimleri, bu alanda uzman kişiler tarafından verilmektedir?

3.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemine gelindiğinde, okullarda yöneticilerin ve öğretmenlerin örgütsel iklimde gelişen iş sağlığı güvenliği hakkındaki algılarının incelenmesi, eksiklerinin tespit edilmesi, daha güvenilir ve sağlıklı bir çalışma ortamı tedbirlerinin alınmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yöneticilerin ve öğretmenlerin sağlık ve güvenlik algılarının bilinmesi, hem yönetici hem de eğitim alan paydaşlar olarak öğrencilerin farkındalıklarını arttıracaktır söylenebilir. Ayrıca bu alanda ilimizde yapılmış çalışmaların yeterli olmadığı düşünüldüğünden bu çalışmanın, hem literatürdeki boşluğu kısmen dolduracağına hem de alanda yapılacak çalışmalarda araştırmacılara yol gösterici nitelikte olacağına inanılmaktadır.

3.4. Araştırmanın sınırlılıkları

Çalışma Ağrı ilinde eğitim veren 20 okulda görev yapan 400 yönetici ve öğretmenlerden oluşan katılımcılara yöneltilen 40 maddelik Okul İSG Performans Ölçeği ile sınırlıdır. Araştırmada kullanılacak veri toplama araçlarında 5’li Likert Ölçeği kısıtı bulunmaktadır. Araştırmanın veri toplama süreci 60 gündür. Genel olarak araştırmanın bu tarihlerde tamamlanması planlanmaktadır. Araştırma yukarıda belirtilen süreleri kapsamaktadır. Araştırma çerçevesinde elde edilen veriler, ölçek kapsamında katılımcılara yöneltilen soru setlerinden elde edilmiş olup bu veri toplama yöntemlerinin sağladığı veriler ile sınırlıdır.

3.5. Varsayımlar

Bu araştırmada katılımcıların ölçeği tarafsız ve samimi cevapladıkları varsayımıyla, elde edilen sonuçların katılımcıların nesnel düşüncelerini yansıttıkları kabul edilmiştir. Veri toplama aracının araştırmanın amacına hizmet ettiği ve elde edilen verilerin güvenilir olduğu varsayımıyla çalışma yürütülmüştür.

3.6. Araştırma Yöntemi

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemi Tarama Deseniyle yapılmıştır. Tarama deseni, bir evrende seçilmiş örneklemin üzerinde yapılan çalışma yoluyla evrenin genelinde gösterilen eğilimin tutumu ve görüşlerin nicel ya da sayısal betimlemeye imkân tanımaktadır (Creswell, 2019, s. 68). Çok fazla kişiden meydana gelen bir evrende, evrenin geneli ile ilgili bir karara ulaşmak amacı ile evrenin bütünü veya evrenden alınan örneklem üzerindeki düzenlemelerdir (Karasar, 2019, s. 67). Nicel araştırma yönteminde, veri toplama aracı olarak okullarda Uygulanan İş Sağlığı ve Güvenliği Performans Ölçeği kullanılmıştır. Ağrı MTAL’de görev yapan okul yöneticileri ve öğretmenlerin okullarında İSG uygulamalarına ilişkin görüşleri üzerine 40 maddeden oluşan performans ölçeği uygulanmıştır. Demografik özellikler açısından cinsiyet, yaş, İSG eğitimi alıp almama, eğitim düzeyi ve okul türü gibi değişkenler dikkate alınmıştır.

Bu ölçeği uygulayabilmek için Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün 17.12.2024 tarih ve 121984447 sayılı yazısı ile izin alınmış ve çalışmaya başlanmıştır. Ölçek Ağrı il merkezi ve tüm ilçelerinde bulunan MTAL’de uygulanmıştır. Güvenilir ve sağlıklı

veriler elde etmek için katılımcılara, kişisel bilgilerinin tezin hiçbir bölümünde kullanılmayacağına dair önceden bilgilendirme yapılmıştır. Sonuçların değerlendirilmesinde SPSS programı kullanılmıştır. Değerlendirmenin sonuçları yorumlanarak çalışma tamamlanmıştır.

3.7. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın çalışma evreni, Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bünyesindeki Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleridir. Örneklem olarak, amaçlı örnekleme yöntemlerinden *Kolay Ulaşılabilir Durum Örnekleme* seçilmiştir. Kolay ulaşılır örneklem yöntemi, bilgi ve güven açısından vakit, gayret ve tasarruf sağlamak, kolayını seçmek olarak ifade edilmektedir (Baltacı, 2021, s. 57). Araştırma, Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 20 ve üzeri çalışanı olan 20 okulda yapılmıştır. Bu okulların nicel araştırmanın örnekleme; 20 okulda öğretmen ve okul yöneticisi olarak görev yapan kamu çalışanlarından oluşmuştur. Nicel araştırmanın örneklem sayısı 402 çalışandır. Araştırmalarda, örneklem büyüklüğünün yeterli olması, elde edilen sonuçların çalışma evrenini temsil etme gücünü artırmış ve bulguların geçerliliğini desteklemiştir.

3.8. Verilerin Toplanması

Nicel araştırmada veri toplama aracı olarak Serkan BİLGİÇ'in geliştirdiği ve 'Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına Yönelik Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Görüşleri' adlı doktora tezinde ölçek geliştirme çalışmasında kullandığı Okul İSG Performans Ölçeği kullanılmıştır (Bilgiç, 2023, ss. 152-155). Ölçek, 5'li Likert Ölçeği şeklinde, 1=Kesinlikle Katılmıyorumdan, 5= Kesinlikle Katılıyorum'a kadar derecelendirilmiştir.

3.9. Verilerin Analizi

MEB'e bağlı Ağrı ilindeki MTAL'de görev yapan okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesinde yüzde, standart sapma, aritmetik ortalama ve frekans değerleri kullanılmıştır. Çalışmaya katılanların cinsiyet, öğrenim düzeyi, yaş, okul türü, İSG eğitimini alma durumlarına göre karşılaştırılmasında SPSS programı kullanılmıştır. Çalışmada bir istatistik paket programı olan SPSS ile t-test, aritmetik ortalama, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), yüzde testleri kullanılarak

analiz yapılmıştır. Okul müdürlüklerince yürütülen İSG uygulamaları performansı ile ilgili okul yöneticisi ve öğretmenlerin görüşlerine ilişkin cinsiyet ve İSG eğitimi alıp almama değişkenine göre t-test kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmada Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinin çalışma ortamlarında İSG ile ilgili yöneticilerin ve öğretmenlerin görüşleri üzerine toplam 402 öğretmen ve yöneticiye ölçek uygulanmıştır. Çalışmada, hem yöneticilerin hem de öğretmenlerin İSG eğitimlerine yönelik görüşlerini, mevcut eğitimlerin yeterliliğini ve bu eğitimlerin okul kültürü üzerindeki etkisini değerlendirmek için nicel bir yaklaşım benimsemiştir. Katılanların demografik özelliklerinden cinsiyet, öğrenim düzeyi, yaş gibi faktörler de karşılaştırılmıştır. Bu bağlamda, İSG ölçeği kullanılarak toplanan veriler, İSG

eğitimlerinin mevcut durumu ve geliştirilmesi gereken alanları ortaya koymak için analiz edilmiştir.

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde, SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 25.0 ve DataBeeg 1.0 programı kullanılmıştır. Verilerin analizi Nicel Analiz Yöntemlerinden Betimsel Analiz ile yapılmıştır. Veriler değerlendirilirken (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) tanımlayıcı istatistiksel metotlar kullanılmıştır. Ölçeklerin güvenilirliğini test etmek amacıyla “Güvenilirlik Analizi” yapılmıştır.

Kullanılan verilerin normal dağılıma uygunluğu test edilmiştir. Normal dağılıma uygunluk Q-Q Plot çizimi ile incelenebilir (Chan Y. H., 2003, ss. 280-285). Ayrıca, kullanılan verilerin normal dağılım göstermesi çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 arasında olmasına bağlıdır (Shao, 1999).

Verilerin normal dağılıma sahip olduğu sonucuna varılmış ve parametrik testler kullanılmıştır. İki bağımsız grup arasındaki farkı test etmek için bağımsız t-testi, 2’den fazla bağımsız grup karşılaştırılmasında ise tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır.

Katılanların demografik dağılımlarına baktığımızda, katılımcıların %44.5’i kadın, %55.5’i erkektir. Bu dağılım, erkek katılımcıların araştırmada hafif bir çoğunluğa sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların %72.4’ü lisans, %27.6’sı yüksek lisans veya doktora mezunudur. Bu sonuç, örneklemin büyük ölçüde lisans düzeyinde eğitim almış bireylerden oluştuğunu ortaya koymaktadır. Yaş gruplarına göre dağılım incelendiğinde ise katılımcıların %31.6’sı 20-30, %37.3’ü 31-40, %28.1’i 41-50 ve %3’ü 51 yaş ve üzerindedir. Örnekleme en yüksek oran 31-40 yaş grubunda gözlemlenmiştir.

Tablo 4’te araştırmada kullanılan ölçeğin güvenirlik analizi sonuçları verilmiştir. Ölçek ve boyut bazında güvenirlikleri hesaplanmış "Okullarda Uygulanan İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları" alt boyutu için Cronbach's Alpha değeri 0.888, "Yönetmelik ve Tedbirler" alt boyutu için 0.931, toplam ölçek için ise 0.945 olarak bulunmuştur. Bu değerler, ölçeklerin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir (Nunnally & Bernstein, 1994). Cronbach's Alpha değerlerinin 0.70’in üzerinde olması kabul edilebilir, 0.90’ın üzerinde ise mükemmel iç tutarlılığa işaret etmektedir. Bu da çalışmada kullanılan ölçeğin içsel tutarlılıklarının iyi olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Güvenirlik Analizi Sonuçları

<i>Değişkenler</i>	<i>Cronbach's Alpha</i>
Okullarda Uygulanan İSG Eğitim Uygulamaları	0.888
Okullarda Uygulanan İSG Uygulamaları Yönetmelik ve Tedbirler	0.931
Toplam	0.945

Tablo 5'te çalışmada kullanılan değişkenlerin normallik analizi sonuçları verilmiştir. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 arasında olması normal dağılım arasında olduğunu göstermektedir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri ile Q-Q grafikleri aracılığıyla test edilmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 aralığında olması, verilerin normal aralıkta olduğunu göstermektedir (Shao, 1999).

Tüm değerlerin ± 3 sınırları içinde kalması, parametrik testlerin kullanımını geçerli kılmıştır denilebilir.

Tablo 5.Araştırmada Kullanılan Ölçeğin Normallik Analizi Sonuçları

<i>Değişkenler</i>	<i>Çarpıklık</i>	<i>Basıklık</i>	<i>Duru</i>
		<i>k</i>	<i>m</i>
Okullarda Uygulanan İSG Eğitim Uygulamaları	-0.567	1.397	Norma 1
Okullarda Uygulanan İSG Uygulamaları Yönetmelik ve Tedbirler	-0.220	1.070	Norma 1
Toplam	-0.124	1.119	Norma 1

Tablo 6’da araştırmada kullanılan ölçeklerin tanımlayıcı istatistikleri verilmiştir. Okullarda uygulanan İSG eğitim uygulamaları ortalamasının 3.49 ± 0.60 , okullarda uygulanan İSG uygulamaları yönetsel önlem ve tedbirler ortalamasının 3.60 ± 0.56 ve toplam ortalamasının 3.56 ± 0.53 olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Tanımlayıcı İstatistikleri

<i>Değişkenler</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maksimum</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Standar Sapma</i>
Okullarda Uygulanan İSG Eğitim Uygulamaları	1.00	5.00	3.49	0.60
Okullarda Uygulanan İSG uygulamaları Yönetsel Önlem ve Tedbirler	1.40	5.00	3.60	0.56
Toplam	1.40	5.00	3.56	0.53

Araştırmamızın amacı doğrultusunda araştırılan hipotez sorularının cevapları, aşağıda maddeler halinde tablolardan elde edilen veriler analiz edilmiştir. Analizlerden elde edilen bulgular yorumlanarak değerlendirilmiştir.

Tablo 7, Tablo 8 ve Şekil 3’te araştırmanın hipotezlerinden olan *okullardaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının performansına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır sorusu* doğrultusunda araştırmaya katılanların yaşa göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasında, yaş grupları arasındaki farklılıkları incelemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve post-hoc Bonferroni testi uygulanmıştır. Bonferroni testinin sonucuna göre eğitim uygulamaları alt boyutunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1.530$, $p=0.206$). Yönetsel önlem ve tedbirler alt boyutunda ise gruplar arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($F=7.153$, $p=0.000$). Bonferroni testine göre, 20-30 ve 31-40 yaş gruplarının puanları, 41-50 yaş grubuna göre daha yüksektir.

Toplam puanlarda da benzer şekilde anlamlı bir fark gözlemlenmiştir ($F=5.172$, $p=0.002$). 20-30 ve 31-40 yaş grupları, 41-50 yaş grubundan daha yüksek ortalamalara sahiptir.

Tablo 7’den edinilen bu bulgular, genç yaş gruplarının İSG uygulamalarına ilişkin yaklaşımlarının daha olumlu olduğunu düşündürmektedir. Bu sonuca bakıldığında, genç katılımcıların İSG açısından algılarının açık olması, İSG eğitimlerinin erken yaşlarda verilmesinin etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 7.Araştırmaya Katılanların Yaşlarına Göre Dağılımı

<i>Değişkenler</i>		<i>n</i>	<i>%</i>
Yaş	20-30	127	31.6
	31-40	150	37.3
	41-50	113	28.1
	51 ve üzeri	12	3.0
Toplam		402	100

Tablo 8’de Araştırmaya katılanların yaşlarına göre ölçek ve boyut puanlarını karşılaştırmak için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılanların yaşlarına göre eğitim uygulamaları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Bu veriler çalışmaya katılanların yaşlarının farklılığı, okullarda uygulanan İSG eğitimlerini etkilemediği anlaşılmaktadır.

Katılımcıların yaşlarına göre yönetsel önlem ve tedbirler ve toplam puanları arasında istatistiksel anlamda bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Fark oluşturan grubu bulmak için Bonferroni uygulanmıştır. Yaşı 20-30 ve 31-40 olan katılımcıların yönetsel önlem ve tedbirler ve toplam puanlarının, 41-50 olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Genç katılımcıların, yönetsel önlem tedbirler konusunda, olgun katılımcılara göre daha az dikkat ettiğini söylemek mümkündür.

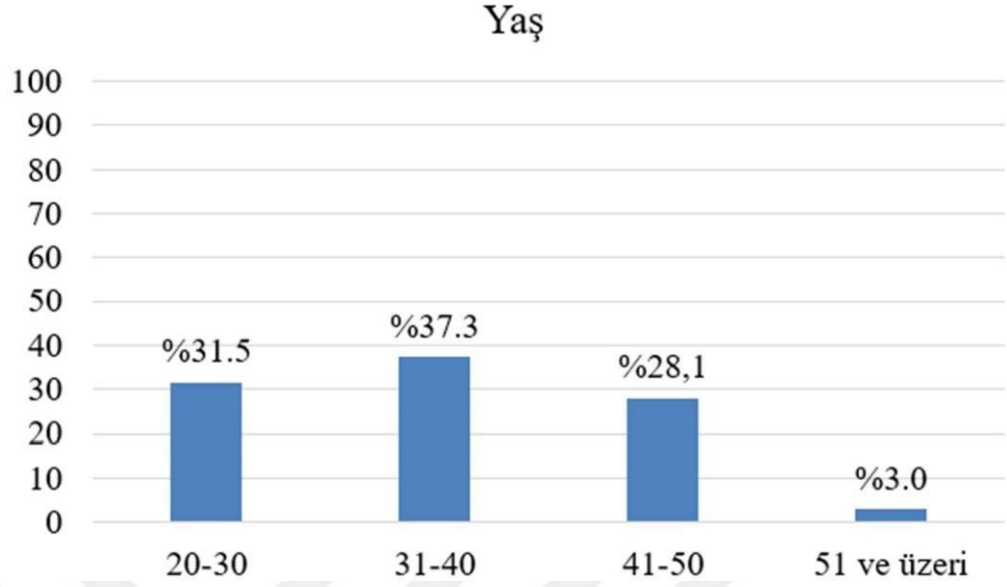
Tablo 8.Araştırmaya Katılanların Yaşlarına Göre Ölçek ve Boyut

<i>Değişkenler</i>		$\bar{x}$	<i>SS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>	<i>Bonferroni</i>
Eğitim	20-30	3.51	0.61	1.530	0.206	
Uygulamaları	31-40	3.54	0.65			
	41-50	3.39	0.54			

	51 ve üzeri	3.39	0.53			
Yönetmel	20-30 (1)	3.71	0.52	7.153	0.000*	1>3, 2>3
Önlem ve	31-40 (2)	3.65	0.58			
Tedbirler	41-50 (3)	3.41	0.55			
	51 ve üzeri	3.40	0.39			
	(4)					
Toplam	20-30 (1)	3.64	0.50	5.172	0.002*	1>3, 2>3
	31-40 (2)	3.61	0.55			
	41-50 (3)	3.41	0.50			
	51 ve üzeri	3.40	0.39			
	(4)					

*p<0.05

Şekil 3'te katılımcıların yaş dağılımını gösteren grafikte, gençlerin katılım oranının yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle yaşları 51 ve üzeri olan katılımcıların oranının düşük olması gençlerin İSG'ye karşı daha duyarlı olduğu söylenebilir.

Şekil 3: Katılımcıların Yaş Dağılımı

Tablo 9, Tablo 10’da araştırmanın hipotezlerinden olan, *okullardaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının performansına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır* sorusunun cinsiyete göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasında, cinsiyetin ölçek puanları üzerindeki etkisini test etmek için bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. Tablo 9’da araştırmaya katılan 402 katılımcının cinsiyete göre dağılımı verilmiştir. Katılımcıların %44.5’inin kadın, %55.5’inin ise erkek olduğu görülmektedir. Kadın, erkek katılım oranının birbirine yakın olduğu tablodan anlaşılmaktadır. Tablodaki bulguların analiz sonuçlarına baktığımızda, eğitim uygulamaları alt boyutunda kadınların ortalaması 3.45 ± 0.63 , erkeklerin ortalaması 3.52 ± 0.58 olarak bulunmuştur ($t = -1.171$, $p = 0.242$). Çalışmada kullanılan ölçeğin diğer boyutu olan yönetsel önlem ve tedbirler alt boyutunda ise kadınların ortalaması 3.56 ± 0.55 , erkeklerin ortalaması 3.62 ± 0.57 olarak tespit edilmiştir ($t = -1.003$, $p = 0.317$). Toplam puanlarda ise kadınlar 3.52 ± 0.52 , erkekler 3.58 ± 0.53 ortalama sahiptir ($t = -1.171$, $p = 0.242$).

Tablo 9.Araştırmaya Katılanların Cinsiyete Göre Dağılımı

<i>Değişkenler</i>		<i>n</i>	<i>%</i>
Cinsiyet	Kadın	179	44.5
	Erkek	223	55.5
Toplam		402	100

Tablo 10’da Araştırmaya katılanların cinsiyete göre ölçek ve boyut puanlarını karşılaştırmak için bağımsız t-testi uygulanmıştır. Veriler, katılanların cinsiyetlerine göre eğitim uygulamaları, yönetsel önlem ve tedbirler ve toplam puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir. ($p>0.05$).

Tablo 10.Araştırmaya Katılanların Cinsiyete Göre Ölçek ve Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

<i>Değişkenler</i>		$\bar{x}$	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Eğitim Uygulamaları	Kadın	.45	.63	-1.171	.24
	Erkek	.52	.58		2
Yönetsel Önlem ve Tedbirler	Kadın	.56	.55	-1.003	.31
	Erkek	.62	.57		7
Toplam	Kadın	.52	.52	-1.171	.24
	Erkek	.58	.53		2

Tablo 11, Tablo 12 ile Şekil 4 ve 5’te araştırmanın hipotezlerinden olan, *okullardaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının performansına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşleri eğitim düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır* sorusu doğrultusunda Tablo 12’deki verilere göre katılımcıların eğitim düzeyine göre ölçek puanlarını karşılaştırdığımızda, eğitim düzeyinin etkisini incelemek için yapılan bağımsız örneklem t-testi sonuçları şöyledir, çalışmaya katılan 291 lisans mezunu eğitim uygulamaları alt boyutundaki ortalamaları 3.50 ± 0.58 , çalışmaya katılan 111 yüksek lisans/doktora mezununun ortalaması ise 3.46 ± 0.66 olarak bulunmuştur ($t=0.572$, $p=0.567$). Ölçeğin diğer boyutu, yönetsel önlem ve tedbirler

alt boyutunda ise çalışmaya katılan lisans mezunları 3.60 ± 0.54 , yüksek lisans/doktora mezunları 3.58 ± 0.62 ortalamaya sahiptir ($t=0.369$, $p=0.713$).

Toplam puanlara bakıldığında, 291 lisans mezununun ortalaması 3.56 ± 0.50 iken 111 yüksek lisans/doktora mezununun 3.53 ± 0.60 ortalamaya ulaşmıştır ($t=0.492$, $p=0.623$). Eğitim düzeyinin de ölçek puanları üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülmektedir ($p>0.05$).

Tablo 11. Araştırmaya Katılanların Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

<i>Değişkenler</i>		<i>n</i>	<i>%</i>
Eğitim düzeyi	Lisans	291	72.4
	Yüksek Lisans / Doktora	111	27.6
Toplam		402	100

Şekil 4'te katılımcıların eğitim düzeyinin dağılımı verilmiş 402 katılımcının %27.6'sı Yüksek lisans/Doktora mezunu iken %72.4'ü lisans mezunu olduğu görülmektedir. Katılım oranlarının dengeli olduğunu söylemek mümkündür.

Şekil 4: Katılımcıların Eğitim Düzeyinin Dağılımı

Tablo 12'de araştırmaya katılanların eğitim düzeylerine göre ölçek ve boyut puanlarını karşılaştırmak için bağımsız t-testi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların eğitim düzeylerine göre eğitim uygulamaları, yönetsel önlem ve tedbirler ve toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Bu bulgu katılımcıların eğitim düzeylerinin, uygulanan

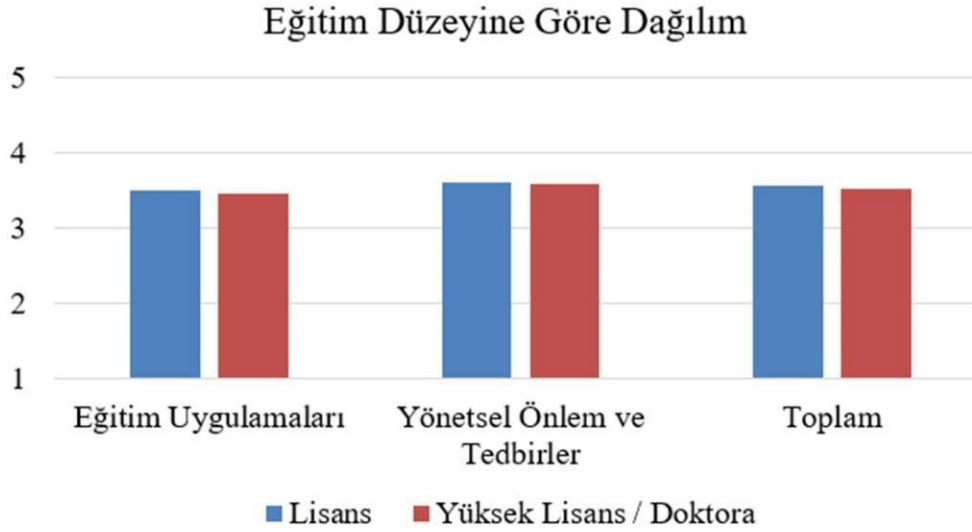
eğitim ve yönetsel tedbirlerin alınmasında bir etkisinin olmadığını göstermekle birlikte, İSG eğitimlerin eğitim düzeyine göre şekillenmediğini söylemek mümkündür.

Tablo 12.Araştırmaya Katılanların Eğitim Düzeylerine Göre Ölçek

<i>Değişkenler</i>		$\bar{x}$	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Eğitim	Lisans	3.50	.58	0.572	0.567
Uygulamaları	Yüksek Lisans / Doktora	3.46	.66		
Yönetsel Önlem ve	Lisans	3.60	.54	0.369	0.713
Tedbirler	Yüksek Lisans / Doktora	3.58	.62		
Toplam	Lisans	3.56	.50	0.492	0.623
	Yüksek Lisans / Doktora	3.53	.60		

*p<0.05

Şekil 5'te araştırmaya katılanların eğitim düzeyine göre dağılımı incelendiğinde, kullanılan ölçeğin "eğitim uygulamaları" ve "yönetsel önlem tedbirleri" boyutlarına ve toplam katılıma ilişkin bulgular, yüksek lisans/doktora düzeyindeki katılımcı oranı, lisans düzeyindeki katılımcı oranına kıyasla daha düşüktür. Bununla birlikte, hem "eğitim uygulamaları" hem de "yönetsel önlem tedbirleri" boyutlarındaki katılımların yanı sıra, genel katılımcı dağılımı açısından eğitim düzeyleri arasında belirgin bir farklılaşma olmadığı söylenebilir.

Şekil 5: Katılımcıların Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

Yukarıdaki veriler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, eğitim düzeyi kademeleri fark etmeksizin İSG hizmetlerinin paralellik gösterdiği ve bireylerde eğitim düzeyinin yükselmesi oranında farkındalık oluşturmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum İSG'nin eğitim düzeylerinde artırılarak devam etmediğini göstermektedir. Bu veriler İSG hizmetlerinin her eğitim düzeyine göre belli bir plan dahilinde yapılmasının gerekliliğini ortaya koyduğunu söylemek mümkündür. Örneğin İSG eğitimi, yükseköğretimde eğitim fakültelerinde zorunlu bir ders olarak müfredata eklenebilir. Bu ders, İSG'nin teorik temellerini (örneğin, risk değerlendirme metodolojileri, yasal düzenlemeler) ve pratik uygulamalarını (örneğin, acil durum yönetimi, kişisel koruyucu donanım kullanımı) kapsayabilir.

Tablo 13, Tablo 14 ile şekil 6 ve 7'de araştırmanın hipotezlerinden olan, *okullardaki iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının performansına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşleri İSG eğitimi alma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır* sorusunun doğrultusunda Tablo 13'teki veriler, İSG eğitimi alma durumuna göre ölçek puanları, katılımcıların puanları bağımsız örneklem t-testi ile karşılaştırılmıştır. Uygulanan testin sonuçları, eğitim uygulamaları alt boyutunda, eğitim alanların ortalaması 3.53 ± 0.60 , almayanların ortalaması 3.39 ± 0.61 olarak bulunmuştur ($t=1.975$, $p=0.049$). Bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$).

Ölçeğin diğer boyutu yönetsel önlem ve tedbirler ($t=0.437$, $p=0.663$) ve toplam puanlarda ($t=1.139$, $p=0.255$) ise anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir.

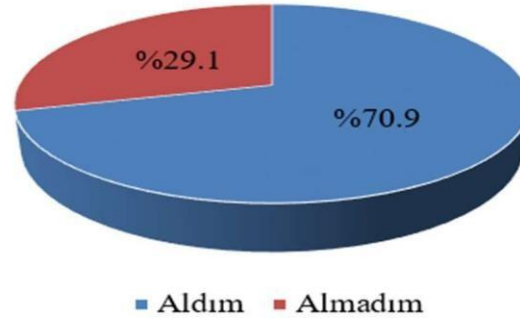
Tablo 13’te elde edilen bu sonuç İSG eğitimi alanların eğitim uygulamalarına yönelik daha olumlu değerlendirmeler yaptığını göstermektedir. Bu bulgu, İSG eğitimi alanların, eğitim uygulamalarına yönelik daha olumlu değerlendirmelerde bulunduğunu ortaya koymaktadır. İSG eğitimi, bireylerin risk farkındalığını artırarak güvenli çalışma pratiklerini benimsemelerine katkı sağlar. Eğitim sürecine katılan bireyler, uygulamaların etkinliği ve içeriği hakkında daha olumlu görüşler ifade etmektedir. Bu durum, İSG eğitiminin, çalışanların güvenlik kültürünü içselleştirmesine ve okulda proaktif davranışlar sergilemesine olanak tanıdığını göstermektedir. Ayrıca, olumlu değerlendirmeler, eğitim programlarının kalitesini ve çalışanların motivasyonunu artırarak iş kazalarını azaltma potansiyelini yansıttığını söylemek mümkündür.

Tablo 13. Araştırmaya Katılanların İSG Eğitimi Alma Durumu

<i>Değişkenler</i>		<i>n</i>	<i>%</i>
İSG alma durumu	Aldım	285	70.9
	Almadım	117	29.1
Toplam		402	100.

Şekil 7’de katılımcıların İSG eğitim alma durumunu değerlendirdiğimizde eğitim alanların oranı her ne kadar yüksek gözüksede de İSG gibi risk ve tehlike barındıran bir alan için yeterli olduğunu söylemek pek mümkün değildir.

İş Sağlığı Güvenliği Eğitimi Alma Durumu

Şekil 6: Katılımcıların İSG Eğitimi Alma Dağılımı

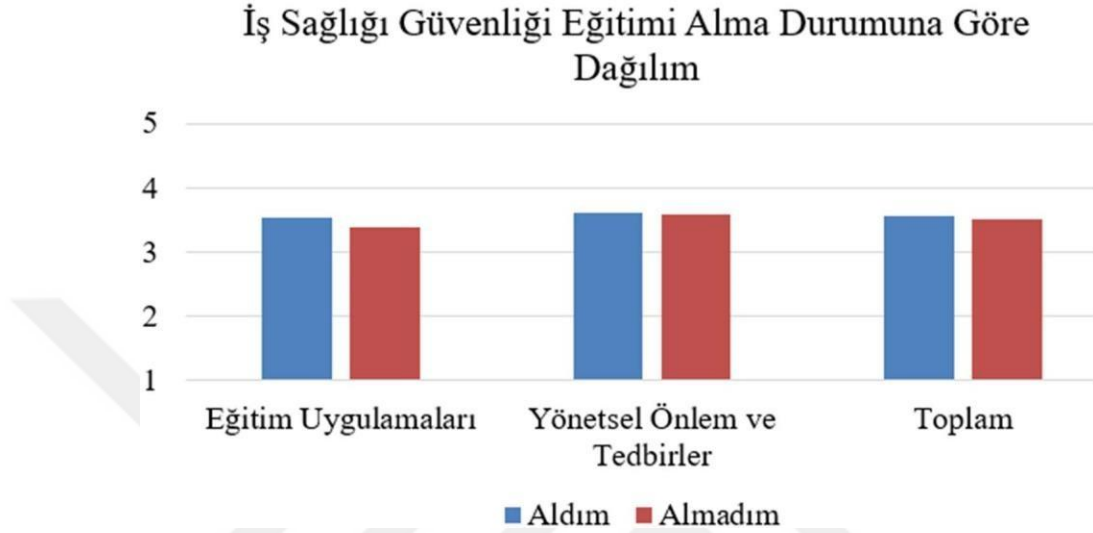
Tablo 14’te araştırmaya katılanların İSG eğitimi alma durumuna göre ölçek ve boyut puanlarını karşılaştırmak için bağımsız t-testi uygulanmıştır. Bunun sonucunda, katılımcıların İSG eğitimi alma durumuna göre yönetsel önlem ve tedbirler ve toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Katılımcıların İSG eğitimi alıp almama durumlarının, yönetsel önlem tedbirlerini almada etkili olmadığı söylenebilir. Ancak katılımcıların İSG eğitimi alma durumuna göre eğitim uygulamaları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Bu da İSG eğitimi alanların eğitim uygulamaları puanlarının, almayanlara göre daha fazla olduğu anlamına gelmektedir. Veriler İSG alan katılımcıların eğitim boyutunda daha bilinçli ve duyarlı olduklarını göstermektedir. Bu durum İSG eğitimi alanlar için okullarda kaza riskini düşürme, meslek hastalığına yakalanmama ve yüksek moral gibi avantajlar sağlar. Bu, sürdürülebilir güvenli bir eğitim ortamının sağlanmasında da büyük önem arz etmektedir.

Tablo 14. Araştırmaya Katılanların İş Sağlığı Güvenliği Eğitimi

<i>Değişkenler</i>		$\bar{x}$	<i>SS</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Eğitim Uygulamaları	Aldım	3.53	0.60	1.975	0.04
	Almadım	3.39	0.61		9*
Yönetsel Önlem ve Tedbirler	Aldım	3.60	0.57	0.437	0.66
	Almadım	3.58	0.54		3
Toplam	Aldım	3.57	0.53	1.139	0.25
	Almadım	3.51	0.52		5

* $p<0.05$

Şekil 8’de araştırmaya katılanların İSG eğitimi alma durumuna göre değerlendirdiğimizde, ölçeğin birinci boyutu olan eğitim uygulamalarında farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılık İSG eğitimi alanların eğitim uygulamaları puanının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Ölçeğin ikinci boyutu olan yönetsel önlem ve tedbirlerde ise bir farklılığın olmadığını söylemek mümkündür.

Şekil 7: Katılımcıların İSG Eğitimi Alma Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 15’de araştırmanın hipotezlerinden olan, *İSG eğitimleri, düzenli bir şekilde verilmekte midir* sorusuna baktığımızda, katılımcıların % 49,41’i (%38,82 “Katılıyorum”+% 10,59 “Kesinlikle Katılıyorum”) İSG uygulamalarını yeterli bulurken, %17,45’nin (%3,69 “Kesinlikle Katılmıyorum”+ %13,76 “Katılmıyorum”) katılmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca tabloda katılımcıların %30,96’sı ise olumlu yaklaşmasına rağmen tamamen katılmadığı söylenebilir.

Tablodaki verilere göre, katılımcıların çoğunluğu İSG eğitimlerinin düzenli bir program dâhilinde verildiğini düşünmekle birlikte, önemli bir kesimin bu görüşte olmadığı görülmektedir. Bu da eğitimlerle ilgili aksaklıkların bulunduğunu düşündürmektedir. İSG hizmetlerinin daha düzenli ve kapsayıcı yapılmasının faydalı olacağını söylemek mümkündür. İSG ile ilgili eğitimlerin, okullarda belirli bir plan ve program çerçevesinde düzenli olarak gerçekleştirilmesi, okulun tüm paydaşları için önemli fayda sağlayabilir. MTAL’lerde, öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve destek personeli gibi farklı grupların İSG farkındalığının artırılması, güvenli bir eğitim

ortamının sürdürülebilirliğini destekler. Bu eğitimler, yalnızca teorik bilgi aktarımıyla sınırlı kalmamalı, aynı zamanda uygulamalı öğrenme yöntemlerini de içermelidir.

Tablo 15.İSG eğitimleri, düzenli bir şekilde verilmektedir.

<i>Cevap Kategorisi</i>	<i>Katılımcı Sayısı</i>	<i>Yüzdelik Oran (%)</i>
Kesinlikle Katılmıyorum	15	3,69
Katılmıyorum	56	13,76
Orta Düzeyde Katılıyorum	126	30,96
Katılıyorum	158	38,82
Kesinlikle Katılıyorum	43	10,59
Cevap Vermeyenler	4	0,98
Toplam	402	100

Tablo 16’da araştırmanın hipotezlerinden olan, *okulda düzenlenen iş sağlığı ve güvenliği eğitiminde, uygulamalara da yer verilmekte midir* sorusuna baktığımızda, katılımcıların % 51,25’i (%36.82 “*Katılıyorum*”+%14.43 “*Kesinlikle Katılıyorum*”) İSG uygulamalarını yeterli bulurken, %23,64’ü (%4.98“*Kesinlikle Katılmıyorum*”+ %18.66 “*Katılmıyorum*”) uygulamaları yeterli bulmadığı görülmektedir. Ayrıca %24,38’i tam kararlı olmamakla birlikte pozitif yaklaştığı söylenebilir. Bu veriler, okulda düzenlenen İSG eğitimlerindeki uygulamalı eğitimlere ilişkin öğretmen algılarında bir ayrışma olduğunu göstermektedir. Bu durum, mevcut uygulamalı eğitimlerin içeriğinin ve sıklığının gözden geçirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır denilebilir. Okul yönetiminin, uygulamalı eğitimlerin niteliğini ve niceliğini artırarak, öğretmenlerin bu konudaki beklentilerini daha iyi karşılaması ve böylece İSG kültürünü daha güçlü bir şekilde tesis etmesi gerektiği söylenebilir.

Tablo 16.Okulda düzenlenen İSG eğitiminde, uygulamalara da yer verilmektedir.

<i>Cevap Kategorisi</i>	<i>Katılımcı Sayısı</i>	<i>Yüzdelik Oran (%)</i>
Kesinlikle Katılmıyorum	20	4.98
Katılmıyorum	75	18.66
Orta Düzeyde Katılıyorum	98	24.38
Katılıyorum	148	36.82
Kesinlikle Katılıyorum	58	14.43
Cevap Vermeyenler	3	0.75
Toplam	402	100

Tablo 17’de araştırmanın hipotezlerinden olan, *okul çalışanları ve öğretmenler okulda oluşabilecek İSG sorunları hakkında bilgi sahibidir midir* sorusuna baktığımızda, okul paydaşlarının önemli bir çoğunluğunun (%49.50) okul ortamında iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uygun hareket edildiği yönünde "Katılıyorum" ifadesini tercih ettiği görülmektedir. Bu gruba "Kesinlikle Katılıyorum" yanıtını veren %11.94'lük kesim de eklendiğinde, okul paydaşlarının toplamda (49.50%+11.94%) %61.44'ünün okulda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının yeterli düzeyde olduğuna inandığı ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan, "Orta Düzeyde Katılıyorum" diyen %31.59'luk kesim, bu konuda tamamen olumlu bir görüşe sahip olmamakla birlikte, kısmen bir uyum olduğunu belirtmektedir. Bu durum, iyileştirme potansiyeli olan alanların varlığına işaret etmektedir denilebilir.

Tablo 17.Okul çalışanları ve öğretmenler okulda oluşabilecek İSG sorunları hakkında bilgi sahibidir.

<i>Cevap Kategorisi</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Kesinlikle Katılmıyorum	4	0.99
Katılmıyorum	17	4.23
Orta Düzeyde Katılıyorum	127	31.59
Katılıyorum	199	49.50
Kesinlikle Katılıyorum	48	11.94
Cevap Vermeyen	7	1.74
Toplam	402	100

Tablo 18’de araştırmanın hipotezlerinden olan, *okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) okul ortamında İSG’ye uygun hareket etmektedir* sorusuna katılımcıların büyük bir çoğunluğu, %51.65’i, "Katılıyorum" yanıtını vermiştir. Buna ek olarak, %13.49’luk bir kesim ise "Kesinlikle Katılıyorum" diyerek bu görüşü kuvvetle desteklemiştir. Bu iki olumlu kategori, katılımcıların %65.14’ünün okul paydaşlarının İSG kurallarına uygun davrandığını göstermektedir. Bu bulgu, okul ortamında genel bir İSG bilincinin ve uyumunun olduğuna işaret etmektedir.

"Orta Düzeyde Katılıyorum" yanıtını verenlerin oranı %28.75’tir. Bu grup, paydaşların İSG’ye uygun hareket etme konusunda kısmen hemfikir olduğunu ancak tam bir kesinlik belirtmediğini göstermektedir. "Katılmıyorum" diyenlerin oranı %4.83, "Kesinlikle Katılmıyorum" diyenlerin oranı ise %1.27’dir. Bu iki kategori toplandığında, katılımcıların yalnızca %6.10’unun okul paydaşlarının İSG’ye uygun hareket etmediği görüşünde olduğu görülmektedir. Bu düşük oran, İSG’ye uyum konusunda ciddi bir sorun algılanmadığını göstermekle birlikte, yine de dikkate alınması gereken bir azınlığın varlığına işaret ettiği söylenebilir. Bu veriler, okul paydaşlarının çoğunluğunun okul ortamında iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uygun hareket ettiği yönünde düşünceye sahip olduğunu göstermektedir.

Bununla birlikte, %28.75’lik bir kesimin "Orta Düzeyde Katılıyorum" demesi ve %6.10’luk bir kesimin olumsuz görüş belirtmesi, İSG uygulamalarının ve bilincinin

daha da pekiştirilmesi için İSG hizmetlerine daha fazla ağırlık verilmesi gerekliliğini doğurduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca okul liderlerinin İSG'ye olan bağlılığı, İSG kültürün yerleşmesinde kritik bir rol oynar. Müdürlerin ve öğretmenlerin İSG'yi önemsemesi diğer paydaşlara örnek teşkil edebilir. İSG kültürünün oluşması, tek seferlik eğitimlerle değil, sürekli ve tutarlı çabalarla mümkündür.

Tablo 18.Okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) okul ortamında İSG'ye uygun hareket etmektedir.

<i>Cevap Kategorisi</i>	<i>Katılımcı Sayısı</i>	<i>Yüzdelik Oran (%)</i>
Kesinlikle Katılmıyorum	5	%1.27
Katılmıyorum	19	%4.83
Orta Düzeyde Katılıyorum	113	%28.75
Katılıyorum	203	%51.65
Kesinlikle Katılıyorum	53	%13.49
Cevap Vermeyen	9	%2,23
Toplam Yanıt Veren	402	%100

Tablo 19'da araştırmanın hipotezlerinden olan, *okulda İSG eğitimleri, bu alanda uzman kişiler tarafından verilmektedir* sorusuna baktığımızda, katılımcıların %56.6'sının (%47.46 "Katılıyorum"+ %9.14 "Kesinlikle Katılıyorum") İSG'nin uzmanlar tarafından verildiğini düşünürken, %17,51'inin (%3.55'i "Kesinlikle Katılmıyorum"+ %13.96 "Katılmıyorum") böyle düşünmediği görülmektedir. Bu oran, katılımcıların yarıya yakınının okulda verilen iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin alanında uzman kişilerce verildiğine inanmaktadır.

"Orta Düzeyde Katılıyorum" diyenlerin oranı %25.89 olarak saptanmıştır. Bu grup, konuya dair kısmi bir onay veya çekinceli bir katılım sergilemektedir denilebilir.

Tablo 19.Okulda İSG eğitimleri, bu alanda uzman kişiler tarafından verilmektedir.

<i>Cevap Seçeneği</i>	<i>Sayı</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Kesinlikle Katılmıyorum	14	%3.55
Katılmıyorum	55	%13.96
Orta Düzeyde Katılıyorum	102	%25.89
Katılıyorum	187	%47.46
Kesinlikle Katılıyorum	36	%9.14
Toplam Katılımcı Sayısı	394	%100

Verilerin tamamına baktığımızda, katılımcıların çoğunluğunun (%56.6 - Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum) okulda iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin uzmanlar tarafından verildiği görüşüne olumlu yaklaştığı, ancak önemli bir kesimin de (%25.89 - Orta Düzeyde Katılıyorum) bu konuda kısmen hemfikir olduğu veya çekincelerinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, azımsanmayacak bir oranda katılımcının (%17.51 - Katılmıyorum ve Kesinlikle Katılmıyorum) bu duruma katılmadığı görülmektedir. Bu bulgular, eğitimlerin uzmanlığı konusunda genel bir memnuniyet olmakla birlikte, belirli bir kesimin endişelerinin veya farklı deneyimlerinin olduğunu söylemek mümkündür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Teknolojinin ve sanayileşmenin etkisiyle İSG'nin, çalışma alanların tamamında olduğu gibi toplu yaşam ve çalışma yeri olan okullarda da önemi artmıştır. Okul türleri içerisinde kaza riskinin en yüksek olduğu Mesleki ve Teknik Anadolu liselerinde iş alanlarındaki makineler, ekipmanlar, el aletleri ve çeşitli kimyasallar tehlike saçmaktadır. İş Sağlığı ve Güvenliği açısından tehlikeli sınıfa giren bu okul türlerinde maddi ve manevi kayıpları önlemek için gerekli önlemlerin alınması önem arz etmektedir,

Okul müdürlerinin ve öğretmenlerin İSG hizmetlerine yönelik görüşleri, yürütülen hizmetin başarıya ulaşmasında doğrudan etkili olduğunu görmekteyiz. Okul yöneticisi, uygulanan İSG politikalarında sorumlu lider olduğu için gerekli bilgiye ve donanımına sahip olması gerekmektedir. Aynı zamanda yürütülen İSG hizmetinin etkin bir parçası olan öğretmenlerin de yetkinliği, süreci olumlu yönde etkileyeceğini söylemek pek mümkündür

İSG kültürü, yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler ve diğer okul paydaşlarının bir amaca yönelik ortak bir tutum ve bağlılık geliştirmelerini ifade etmektedir. Bu kültür sadece prosedürlerle önlem alınacak kadar dar bir alan değildir. Bunun yanında paydaşların farkındalıkları, işbirlikleri ve devamlı iyileştirme süreci ile oluşturulabileceğine inanılmaktadır..

MTAL'lerde İSG kültürünün oluşması, özellikle risk ve tehlike barındıran atölye ve laboratuvarların güvenli işleyişinde çok büyük önem arz etmektedir. Mesleki eğitim kurumlarında güçlü bir iş sağlığı güvenliği kültürünün oluşması için eğitimlerin düzenli yapılması, gerekli İSG ekiplerinin kurulması, paydaşların aktif katılımı ve güçlü bir okul yöneticisinin katkısıyla oluşturulması mümkün olabilmektedir.

Bu çalışma, okullarda İSG uygulamalarının değerlendirilmesine yönelik bir çalışmanın bulgularını sunduğundan, çalışma kapsamında, katılımcıların demografik özellikleri, ölçeklerin psikometrik özellikleri ve çeşitli değişkenlere göre ölçek puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin analizler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca tezin

hipotezleri doğrultusunda ölçeğin maddelerinin analizleri sonucunda elde edilen bulgularla birlikte aşağıda özetlenmiş ve kısaca yorumlanmıştır.

Çalışmada kullanılan ölçeğin verilerinin analizi sonucunda elde edilen bulgulara baktığımızda, katılımcıların demografik özelliklerinden cinsiyet ve eğitim düzeylerinin anlamlı bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Ancak istatistiki veriler yaş faktöründe katılımcılar arasında farklılık olduğunu göstermektedir. Özellikle genç katılımcıların İş Sağlığı ve Güvenliği hususunda daha duyarlı olduğunu söylemek mümkündür. Çalışmanın diğer bir verisi ise İSG eğitimi alan katılımcıların, almayanlara nispeten İSG hizmetlerini ve eğitimlerini desteklediği görülmektedir. Fakat ölçeğin ikinci boyutu olan yönetsel önlem ve tedbirlerde fark olmaması, teorik düzeyde edinilen bilgilerin pratik alana yansıtılmasında tam bir uyumun bulunmadığını ve bu iki alan arasında bir ayrışmanın varlığını teyit eder niteliktedir. Ankete katılanların büyük kısmı, okulda İSG eğitiminin düzenli verildiğini düşünse de katılımcıların bir kısmının da böyle düşünmediği görülmektedir. Bu durum tüm katılımcıların böyle düşünmesini sağlayacak daha düzenli ve uygulamalı bir eğitime ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın bir başka bulgusu ise okul yöneticilerin ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunun İSG kurallarına uygun hareket ettiğini ancak bir kısmının da kurallara uygun hareket etmediğini de gösteriyor. Bu durum, tüm okul paydaşlarının İSG kurallarına uygun hareket edecekleri bir çalışma ortamına ve iklimine ihtiyaç duyduklarını ortaya koymaktadır. Elde edilen bir diğer bulgu ise okul yöneticileri ve öğretmenlerinin bir kısmı, İSG hizmetleri için gerekli olan koruyucu ve önleyici ekipmanları kullanmadığı görülmektedir. Bu durumun nedeni ise İSG eğitimin yetersiz verilmesi ve aynı zamanda bu eğitimin tüm öğretmenleri kapsayacak şekilde düzenlenmemesi olarak düşünülebilir. Tüm veriler göz önüne alındığında Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde sağlıklı bir İSG hizmetinin verilebilmesi için İSG eğitimlerinin uzmanlar tarafından düzenli bir program çerçevesinde verilmesi gerekmektedir. Ayrıca okulda İSG kültürünün oluşturulması ve tüm paydaşların sürece katılım sağlamasıyla olacağı söylenebilir. Özellikle bu hizmetlerin yürütülmesinde aktif rol oynayan okul yöneticileri ve öğretmenlerin İSG konusunda yetkin olmaları, bu sürecin sağlıklı işlenmesinde çok önemli olduğu söylenebilir.

Bunun yanında okullarda uygulanan İSG uygulamalarının sağlıklı işleyişı için sürecin uzmanlar tarafından belli aralıklarla denetlenmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde İSG uygulamalarının geliştirilmesine dair önerileri de çalışmada elde edilen bulgular minvalinde zikretmek gerekir. MTAL'ler öğrencilerin teorik eğitim yanında uygulamalı eğitimle birlikte farklı mesleki becerilerin elde edildiğı atölyeler ve laboratuvarlar barındıran riskli alanların olduğu kurumlardır. Bu bağlamda iş sağlığı güvenliği eğitimi bu kurumlarda bütün paydaşlar için kritik öneme haizdir. Bu çalışmanın verileri sonucunda, MTAL'lerde İSG dersinin müfredata eklenmesi, profesyonel İSG uzmanlarının görevlendirilmesi, eğitim ve denetim süreçlerinin düzenlenmesi, İSG kültürünün oluşturulması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- 1982 Anayasası Madde 49-56, 2709 1982 Anayasası Madde 49-56 3.
<https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/anayasa/>
- 6331 Sayılı İSG Kanunu, 6331 6331 (2012).
- 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu., 6331 (2012).
- Akça, P. S. (2018). *Mesleki Ve Teknik Lise Öğretiminde İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürünün Gelişmesinde Eğitimin Etkisi* [Araştırma]. İzmir Ekonomi Üniversitesi.
- Akı, E. (2014). 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve Çalışma Yaşamına Etkileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15, 3.
- Akman, A., & Cemil, D. M. (t.y.). *Trafik İş Kazalarının İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi*.
- Akman, A., & Cemil, M. (2012). Trafik İş Kazalarının İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi. *International Journal of Engineering Research and Development*, 4(2), 21-25.
- Altun, M., & Altun, R. (2024). Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliğinin Öğretmen, Öğrenci ve Çalışanlar Üzerindeki Etkisi. *International SOCIAL SCIENCES STUDIES Journal*, 10, 197.
- Appleby. (2005). Yönetici ve Yöneticilik Üzerine Kahramanmaraş Kentinde Bir Araştırma. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 65.
- Ateş, B. H. (2007). Çalışma Ortamı Koşullarının İşletme Verimliliği Üzerine Etkisi. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi Yıl: 2007 Sayı: 1, 1*.
- Avlayıcı, K. (2021). İş Sağlığı ve İş Güvenliği. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 6.
- Aydoğan, Z. (2021). Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimleri ve Bu Eğitimin Çevre Sağlığı Farkındalığına Etkisi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 261-284.
https://doi.org/10.17932/IAU.IAUSB.2021.021/iausbd_v13i1009
- Balkır, Z. G. (2012). İş Sağlığı Hakkının Korunması: İş verenin Sağlığı ve Güvenliği Organizasyonu. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 59.

- Baltacı, A. (2021). *Okul Müdürlerinin Çevik Liderlik Özelliği ile Etkinliği Arasındaki İlişki* [Araştırma]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Baygeldi, A. D., & Gerdan, S. (2021). İş Sağlığı ve İş Güvenliği. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 5. <https://doi.org/10.46452/baksoder.816965>
- Baykan, P., & Karabulut, Ö. (2023). *Integration of Occupational Health and Safety Culture into K-12 Curriculums Published by the Ministry of National Education: The Example of Türkiye. Educational Academic Research*, 51(1), 112-127. <https://doi.org/10.5152/AUJKKEF.2023.23367>
- Berk, M., Önal, B., & Rana Güven. (2019). *Meslek Hastalığının Boyutları ve Meslek Hastalıklarından Korunmada İş Sağlığı Hemşiresinin Rollerini*. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/831115>
- Bilgiç, S. (2023). *Okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına yönelik okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri* [Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Bilir, N. (2008). Çalışanların Sağlığının Korunmasında Holistik “Tümelci” Yaklaşım. *İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*, 37, 5.
- Bingöl Dursun, E. (2011). İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğine İnsan Kaynakları Yönetimi Fonksiyonları Açısından Çözümsel Bir Yaklaşım. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 104.
- Birgören, B., & Yalçinkaya, M. (2019). The Usage of Failure Modes and Effects Analysis in Occupational Health and Safety Risk Assessment. *Uluslararası Muhendislik Arastırma ve Gelistirme Dergisi*, 41-50. <https://doi.org/10.29137/umagd.444534>
- Bozkurt, Ö., & Turgay, E. (2005). Yönetici ve Yöneticilik Üzerine Kahramanmaraş Kentinde Bir Araştırma. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 65.
- British Standards Institution. (1999). *Okullarda iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına yönelik okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri* [Araştırma]. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi.

- Bülbül, M. (2016). *İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatının Okullar Açısından İncelenmesi. İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatının Okullar Açısından İncelenmesi*. 4. <https://www.researchgate.net/publication/302274041>
- Cartwright, M. (2023). İngiltere Sanayi Devriminde Çocuk İşçiliği. *İçinde Dünya Tarihi Ansiklopedisi*. <https://www.worldhistory.org/trans/tr/2-2216/ingiltere-sanayi-devriminde-cocuk-isciligi/>
- Ceylan, H. (2011). *Türkiye'deki İş Kazalarının Genel Görünümü ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslanması*. 1(2), 19.
- Chan Y. H. (2003). Biostatistics 101: Data presentation. *Singapore medical journal*, 6(44), 280-285.
- (Creswell. (2019). *Anne-Baba ve Çocuk Görüşleri Doğrultusunda Oyun*. 5(2), 68.
- Croghan & Johnson. (2024). Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliğinin Öğretmen, Öğrenci ve Çalışanlar Üzerindeki Etkisi. *International SOCIAL SCIENCES STUDIES Journal*, 10, 192.
- Çakır, M. (2021). *Proaktif Yaklaşımın İş Kazaları Üzerindeki Etkileri* [Araştırma]. İstanbul Üniversitesi.
- Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik* (No. 28648). (2013). Cumhurbaşkalığı Mevzuat Bilgi Sistemi. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18371&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Çelik, E. (2024). *Okullarda İş Sağlığı Ve Güvenliğinin Uygulanması Ve Yeterliliği Hakkında Yönetici Görüşleri* [Araştırma]. Akdeniz Üniversitesi.
- Çiçek, Ö., & Öçal, M. (2016). Dünyada ve Türkiye'de İş Sağlığı ve İş Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 1, 11.
- Çilengiroğlu, O., Ateş, U., & Kılış, İ. (2021). *Proaktif Yaklaşımın İş Kazaları Üzerindeki Etkileri* [Araştırma]. İstanbul Üniversitesi.
- Demir. (2006). *İş Sağlığı ve Güvenliği (İSg)'nin Sağlanmasında İşyeri İSg Kurullarının Etkinliği* [Araştırma]. Uludağ Üniversitesi.
- Demir, A. İ., & Ulutaşdemir, N. (2023). Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğrencilerinin Alan Uygulamalarındaki İş Güvenliğinin Değerlendirilmesi (Gümüşhane İli Örneği). *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(4), 1655-1662. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1274877>

- Doğru, A. (2015). *Meslek liselerinde yöneticiler ile öğretmenler arasındaki örgütsel Çatışma ve uzlaşma alanları (Aksaray İli Örneği)* [Araştırma]. Mevlana Üniversitesi.
- Dönmez, B. (2001). Okul Güvenliği Sorunu ve Okul Yöneticisinin Rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25, 70.
- Dönmez, B. (2004). Okul Güvenliği: Kavramsal Bir Çözümleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 164, 1.
- Ediz, A., Yıldızbaşı, A., & Baytemur, E. (2017). İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Performans Göstergelerinin Ahp İle Değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, 276-277.
- Eğitim Kurumları İş Sağlığı ve Güvenliği Rehberi*. (2014). Kayseri İl Milli Eğitim Müdürlüğü.
https://altinekin.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_03/01120830_YSG_Rehberi_KitapYY.pdf
- Engin, O. (2015). İş Güvenliği ve Sağlığı Yönetim Sistemi. *SDU Teknik Bilimler Dergisi SDU Journal Of Technical Sciences*, 5(2), 51.
- Erdoğan, H. (2018). *İş sağlığı ve güvenliği sınavlarına hazırlık konu kitabı*. Stüdyo Star Ajans Maatbacılık.
- Eren, T. (2015). *İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri*. Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi.
- Fanning, F. (2003). *Basic Safety Administration: A Handbook for the New Safety Specialist* (Updated ed). American Society of Safety Engineers.
- Felekoğlu, B., & Taşan, S. Ö. (2017). İş İle İlgili Kas İskelet Sistemi Rahatsızlıklarına Yönelik Ergonomik Risk Değerlendirme: Reaktif/Proaktif Bütünleşik Bir Sistematik Yaklaşım. *Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 779.
- Göngür, M. A. (2017). *Meslek Liselerinde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Bilinirliği: Yapılan ve Yapılması Gereken Çalışmalar Karabağlar İlçesi Örneği*. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi.
- Gümüş, B. (2016). *Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları ve Öğretmenlerin Bu Konudaki Bilgi Düzeylerinin İrdelenmesi* [Araştırma]. İstanbul Aydın Üniversitesi.

- Günay, G., & Özbilen, F. M. (2023). Okul Müdürlerinin Okullarda Yürütülen İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *e-International Journal of Educational Research*, 292. <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1294416>
- Güneri, A. F. (2021). *Kayıt ve Raporlama*. Azuefkitap. <http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/kayitverapor.pdf>
- Güney, M. E., & İlhan, S. Ö. (2019). İş Kazası Kavramına Yönelik Algılar. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 33.
- Güven, M. (2004). Okul Güvenliği: Kavramsal Bir Çözümleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 164, 1.
- Hacıoğlu, F., & Alkan, C. (2005). Öğretmenlik Mesleği ve Özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 209.
- Hançerlioğlu, O. (1972). *Ekonomi Sözlüğü*. Remzi Kitabevi.
- Ilıman, E. Z. (2015). Türkiye’de Meslek Hastalıkları*Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 1(1), 3.
- (ILO). (t.y.). *İş Sağlığı ve Güvenliği*. <https://www.ilo.org/>
- ILO. (2023). Uluslar Arası Çalışma Örgütü. <https://www.ilo.org/tr/resource/news/yaklasik-3-milyon-kisi-kazalari-ve-meslek-hastaliklari-nedeniyle-hayatini#:~:text=Yakla%C5%9F%C4%B1k%203%20milyon%20ki%C5%9Fi%20i%C5%9F,hayat%C4%B1n%C4%B1%20kaybediyor%20%7C%20International%20Labour%20Organization>
- İSG Gen. Müd. 2009-2013 Dönemi Değ. Raporu. (2015). İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü.
- İSGK, 6331 (2012). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120630-1.htm>
- İSGYS, Kalite Belgelendirme Merkezi. (2018). <https://kbm.com.tr/2020/11/02/iso-450012018-is-sagligi-ve-guvenligi-yonetim-sistemi/>
- İslamoğlu, E., & Yıldırımaltı, S. (2019). *Sosyal Bilimlerde Yeni Araştırmalar*. Berkan Yayınevi.
- İş Sağlığı ve Güvenliği. (t.y.). (<https://www.who.int/hdp/en/>).

- İvrin Yılmaz, A. (2013). İş Sağlığı ve Güvenliğinde Kaza Zinciri Teorisinin Önemi ile Açık İşletmelerdeki Tehlikeli Hareket ve Tehlikeli Durumlar. *Yer Altı Kaynakları Dergisi | Journal of Underground Resources*, 3, 27.
- Kacır, E., & Taçgın, E. (2017). 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Kapsamında Proaktif Yaklaşım Üzerine Risk Değerlendirme Ve Bazı Öneriler. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of Marmara Social Research*, 12. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3030642>
- Kağan, G., Bulcum, A., & Toner, M. T. (2018). *İlköğretim Çağında İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürünün Oluşturulması*. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. <https://www.csgb.gov.tr/medias/9665/isgkonferansbildiri06.pdf>
- Kalkınma Bakanlığı. (2023). Okul Müdürlerinin Okullarda Yürütülen İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *e-International Journal of Educational Research*. <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1294416>
- Karadağ, A. (2014). *İş Sağlığı, İş Güvenliği ve Sağlık Sektörü*. Beykent Üniversitesi.
- Karakütük, Özdoğan Özbal Ece, & Sağlam Anıl. (2017). Okul Yönetiminde Okul Güvenliğini Sağlamak İçin Yapılan Uygulamalar Konusunda Öğretmen ve Okul Müdürlerinin Görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi-Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 1214-1232. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.343161>
- Karasar, N. (2019). *Okul Güvenliğine İlişkin Araştırmaların İncelenmesi* [Araştırma]. Akdeniz Üniversitesi.
- Kılış, İ. (2016). İş Sağlığı ve Güvenliği. *Dora Basım*, 31.
- Koçak, O., & Koray, N. (2018). İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda Avrupa Birliği Uygulamaları ve Türkiye'ye Yansımaları. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 23. <https://doi.org/10.26466/opus.376354>
- MEB, Destek Hiz. Gen. Müd. 3850084 sayılı genelge. (2014).
- Meslek Hastalıkları ÇASGM. (2013). Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. <https://www.csgb.gov.tr/media/1340/meslekhastaliklari.pdf>
- Meslek hastalıkları da iş kazaları gibi gerekli önlemler alındığında önlenelirdir. (t.y.). <https://www.genel-is.org.tr/meslek-hastaligi,2,11661#.XdOusNUzbcc>,

- Mesleki Eğitim Kanunu, 3308 Mesleki Eğitim Kanunu (1996).
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5510&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- MESS. (2015). *İş kazalarında 'meslek lisesi mezunları' önde*. İzmir Ali Ağa Milli Eğitim Müdürlüğü. <https://aliaga.meb.gov.tr/www/is-kazalarinda-meslek-lisesi-mezunlari-onde/icerik/244>
- Milli Eğitim Temel Kanunu(1739) 43. Madde, 1739 1739 5109 (1973).
https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/08144011_KANUN.pdf
- (Nunnally & Bernstein, 1994) Spor Bilimleri Dergisi / Hacettepe Journal of Sport Sciences DOI: <https://doi.org/10.17644/sbd.999376> 2022, 33(2), 92
- Okulda Sağlığın Korunması ve Geliştirilmesi Programı- Sağlık Bakanlığı*. (2016).
<https://Hsgm.Saglik.Gov.Tr/Tr/Sagligin-Gelistirilmesi-Programlari/Okulda-Sagligin-Korunmasi-Gelistirilmesi-Programi.Html>
- Onuncu Kalınma Planı* (No. 1041). (2013). https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf
- Özdemir, U., & Yıldız, S. (2021). Türkiye’de gelişmişlik seviyesi iş kazası ilişkisinin analizi ve benzer gelişmişlik seviyesindeki ülkelerle karşılaştırılması. *OHS Academy*, 4(1), 44-54. <https://doi.org/10.38213/ohsacademy.879405>
- Özkılıç, Ö. (2005). *İş Sağlığı ve Güvenliği, Yönetim Sistemleri ve Risk Değerlendirme Metodolojileri*. Türkiye İşverenler Sendikası Konfederasyonu (TİSK).
https://www.ozlemacademy.com/_files/ugd/6eefe5_dcaeb8efafd0445a8d2350773b3d5ba2.pdf
- Özkılıç, Ö. (2022a). Eğitim Sektöründe Gerçekleşen İş Kazalarına Yönelik Bir Araştırma. *OHS ACADEMY İş Sağlığı ve Güvenliği Akademi Dergisi Açık Erişim*, 5(3), 178.
- Özkılıç, Ö. (2022b). *Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği: Açıklayıcı Karma Yöntem Çalışması* [Araştırma]. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Öztürk, Y. (2020). Meslek Lisesi Öğrencilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkındaki Tutumları. *International Journal of Advances in Engineering and Pure Sciences*, 32(2), 111-117. <https://doi.org/10.7240/jeps.512524>

- Özveri, M. (2018). *Türkiye’de Meslek Hastalıkları Alanında Yaşanan Hukuki Açmazlar*. 2(57). <https://www.genel-is.org.tr/meslek-hastaligi,2,11661#.XdOusNUzbcc>,
- Payne, A. A., Denice C. Gottfredson, & Gary D. Gottfredson. (2017). Okul Yönetiminde Okul Güvenliğini Sağlamak İçin Yapılan Uygulamalar Konusunda Öğretmen ve Okul Müdürlerinin Görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi-Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 1217.
- Sandal, A., & Yıldız, A. N. (2020). *İş Sağlığı ve Güvenliği Meslek Hastalıkları*. Haretepe üniversitesi Copyright.
- Sargın, H. (2007). *İş Sağlığı Güvenliği ve Verimlilik*. İş Sağlığı Güvenliği Genel Müdürlüğü.
- Serin, G., & Çuhadar, M. T. (2015). İş Güvenliği ve Sağlığı Yönetim Sistemi. *SDU Teknik Bilimler Dergisi SDU Journal Of Technical Sciences*, 5(2), 51.
- Shalini, R. T. (2009). Economic cost of occupational accidents: Evidence from a small island economy. *Safety Science*, 47(7), 973-979. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2008.10.021>
- Shao, A. T. (1999). *Marketing Research: An Aid to Decision Making*. Cengage Learning.
- Solmaz, M., & Solmaz, T. (2017). Hastanelerde İş Sağlığı ve Güvenliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi-Gümüşhane University Journal Of HealthSciences*, 148.
- Şardan, S. (2007). İş Sağlığı ve Güvenliğini Yönetmek İçin Öneriler. *Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü - İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi*, 35, 15.
- TMMOB. (2011). [https://isgb.eskisehir.edu.tr/tr/Icerik/Detay/tehlike-ve-risk#:~:text=Tehlike%2C%20%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fan%20s%C4%B1hhatini%20ve%20i%C5%9F,olarak%20inceleyebiliriz%20\(TMMOB%2C%202011\)%3A](https://isgb.eskisehir.edu.tr/tr/Icerik/Detay/tehlike-ve-risk#:~:text=Tehlike%2C%20%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fan%20s%C4%B1hhatini%20ve%20i%C5%9F,olarak%20inceleyebiliriz%20(TMMOB%2C%202011)%3A)
- Topak, O. (2004). *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*.
- Topgül, S., & Alan, Ç. (2017). Öğrencilerin İş Güvenliği ve İş Güvenliği Eğitimi Algısının Değerlendirilmesi. 588.

- TSE. (2023). <https://www.tse.org.tr/ts-iso-45001-is-sagligi-ve-guvenligi-yonetim-sistemi/>
- Turan, H., & Aktaş, O. (2020). Meslek Lisesi Öğrencilerinin İş Sağlığı ve Güvenliği Farkındalık Düzeyleri Ergün Korkmaz Mesleki ve Eknik Anadolu Lisesi Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi -The Journal of Academic Social Science*, 106, 108-109.
- Türkiyede İş sağlığı ve güvenliği-İSGÜM. (t.y.). İSGÜM Tarihçesi. <https://www.csgb.gov.tr/isgum/contents/baskanlik/tarihce/>
- Uzun, S. S. (2019). *Mesleki Ve Teknik Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Bilinci* [Araştırma]. Tarsus Üniversitesi.
- WHO/ILO Joint Estimates of the Work-Related Burden of Disease and Injury, 2000-2016 Global Monitoring Report (with WHO/ILO). (2021). World Health Organization.
- Yıldırım, M. (2022). *Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği: Açıklayıcı Karma Yöntem Çalışması* [Araştırma]. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Yıldız, A. (2016). Dünyada ve Türkiye’de İş Sağlığı ve İş Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi. *Hak-İŞ*, 5(5), 3-4.
- Yılmaz, A. (2017). Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı: Kıta Avrupası ve Anglosakson Hukuk Sistemlerinden Birer Örnek İle Türk Hukuku Karşılaştırması. *Sosyal Guvence*, 11, 110. <https://doi.org/10.21441/sguz.2017.52>
- Zopçuk, E. (2019). İş Sağlığı ve Güvenliği: İş Sağlığı, İş Güvenliği, Güvenlik İklimi ve Güvenlik Kültürü Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 87.

EKLER

Etik Kurul Kararı

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-95531838-050.99-116061

01.11.2024

Konu : Etik Kurul Kararı

Sayın Prof. Dr. İbrahim HAN

İlgi : Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün 24.10.2024 tarih ve 115034 sayılı yazısı

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün ilgi yazısına istinaden Prof. Dr. İbrahim HAN'ın danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Ümit ÇEVİK'in "**Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Görev Yapan Yöneticilerin ve Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına Yönelik Görüşleri Ağrı İli Örneği**" başlıklı bilimsel araştırması Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunca incelenmiş olup, 31.10.2024 tarih ve 393 sayılı karar ile söz konusu araştırmaya izin verilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Ebubekir BAKAN

Etik Kurulu Başkanı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSEB1BFY84* Pin Kodu : 44352 Belge Takip

Adresi : https://ebys.agri.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?

Adres : Fırat Mah. Yeni Üniversite cad. No:2 AE/1 04100 Merkez, Ağrı –

Türkiye Telefon : 0472 215 98 63

Faks:0472 216 20 08

e-Posta : hukukburos@agri.edu.tr Web : www.agri.edu.tr Kep Adresi :

agriibrahimcecenuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için : Yılmaz SABUNCU

Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğünden Alınan Araştırma İzni

T.C.
AĞRI VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-48816578-605-121984447
Konu : Araştırma Uygulama İşleri

17.12.2024

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi Patnos İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (Mesleki ve Teknik Eğitim Şube Müdürlüğü)'nün
06.12.2024 tarihli ve E-45996068-605-121250497 sayılı yazısı.

Patnos İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Patnos Mesleki Eğitim Merkezi Müdürü Ümit ÇEVİK'in İş Sağlığı ve Güvenliği Sağlığı Ana Bilim Dalında Tezli Yüksek Lisansına konu olan "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına Yönelik Görüşleri Ağrı İli Örneği" konulu araştırma ölçeğinin;

<https://docs.google.com/forms/d/1H1dGQKkiq46rK4CoFjjLbqv2rSdyNrsoCD5GxI6oU30/edit>
linki üzerinden, idareci ve öğretmenlerin gönüllülük esasına dayalı olarak katılımının sağlanması hususunda;

Bilgilerini ve gereğini rica ederim

Hasan KÖKREK
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek: 06/12/2024 tarihli E-45996068-605-121250497 sayılı yazı.

Dağıtım:

Müdürlüğümüze Bağlı Resmi Mesleki ve Teknik
Lise Müdürlüklerine
7 İlçe Kaymakamlığı (İlçe Milli Eğitim
Müdürlükleri)na (TAŞLIÇAY İLÇE MİLLİ EĞİTİM
MÜDÜRLÜĞÜ Hariç)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: EDBBE63-C185-446F-90A0-F634B3DA592E
MERKEZ / AĞRI
Kep Adresi: meb@hs01.kep.tr

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Atilla YALÇIN
Şef

Araştırmada Kullanılan İSG Performans Ölçeği

BÖLÜM I KİŞİSEL BİLGİLER

Bu başlık altında yer alan maddelerden size uygun olan seçenekleri işaretleyiniz

Cinsiyetiniz	Eğitim Düzeyiniz	Yaşınız	Okul Türü	İSG eğitimi
☐ Kadın	☐ Lisans	☐ 20-30	☐ İlkokul	☐ Aldım
	☐ Yüksek	☐ 31-40	☐ Ortaokulu	☐ Almadım
☐ Erkek	☐ Lisans	☐ 41-50	☐ İmam Hatip Ortaokulu	
	☐ Doktora	☐ 51 ve üzeri	☐ Fen Lisesi	
			☐ Anadolu Lisesi	
			☐ Meslek Lisesi	
			☐ Anadolu İmam Hatip Lisesi	

BÖLÜM II

İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olarak alanyazında nicelik göstergeleri olarak belirlenen hususlar ölçek maddeleri şeklinde ifadelendirilerek aşağıda sunulmuştur. Sizden beklenen, her bir maddede bu seçeneklerden size uygun olanı işaretlemenizdir. Bu kapsamda sizden aşağıda yer alan her madde için katılma derecenizi “Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Orta Düzeyde Katılıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden size uygun olanı işaretlemeniz istenmektedir.

	Görev yaptığım Okulda;	Katılma Düzeyiniz				
		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Orta Düzeyde	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Faktör 1: Okullarda Uygulanan İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitim Uygulamaları						
1	İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, düzenli bir şekilde verilmektedir.					
2	Okulda verilecek iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, bütün öğretmenlere duyurulmaktadır.					
3	Okulda düzenlenen iş sağlığı ve güvenliği eğitimi, herkesin anlayacağı sade bir dille verilmektedir.					
4	Okulda düzenlenen iş sağlığı ve güvenliği eğitiminde, uygulamalara da yer verilmektedir.					
5	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin içeriği günceldir.					
6	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitiminin süresi yeterlidir.					
7	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, iş sağlığı ve güvenliği araç ve gereçlerinin kullanımını da kapsamaktadır.					

8	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri belirli bir plan dahilinde yapılmaktadır.					
9	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinde, okulda meydana gelebilecek riskler konusunda yeterli bilgi verilmektedir.					
10	Okulda iş sağlığı ve güvenliği eğitimi alanlar öğrendiklerini davranışlarına yansıtmaktadır.					
11	Okulda iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, bu alanda uzman kişiler tarafından verilmektedir.					
12	İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinde görsel materyaller kullanılmaktadır.					
13	Verilen iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri, okulun fiziki şartları düşünülerek hazırlanmaktadır.					
14	Uzun süre işten uzak kalan çalışanlara güncel iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verilmektedir.					
15	Okul yönetimi, öğretmenlerde iş sağlığı ve güvenliği konusunda farkındalık ve kültür oluşturmak için etkinlikler (seminer, panel, konferans vb) düzenlenmektedir					
Faktör 2: Okullarda Uygulanan İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları						
Yönetsel Önlem ve Tedbirler						
16	Okul yönetimi, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili alınan tedbirleri denetlemektedir.					
17	Okul yönetimi okulda iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili gerekli olan teknik ekipmanların bulundurulmasını sağlamaktadır.					

18	Okul yönetimi, okul için risk oluşturabilecek çevresel faktörleri önceden belirlemektedir.					
19	Okul yönetimi, çalışanları ve çalışma çevresini etkilemesi mümkün ve muhtemel acil durumlar için önleyici tedbirler almaktadır.					
20	Okul yönetimi, okul içi ve çevresinin düzenlenmesinde öğretmenlerin ve öğrencilerin engellilik durumlarını göz önünde bulundurmaktadır.					
21	Okul yönetimi, salgın hastalık döneminde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tedbirleri artırmaktadır.					
22	İç paydaşlar (öğretmen, öğrenci çalışan) okulun acil durum eylem planı konusunda okul yönetimi tarafından bilgilendirilmiştir.					
23	Okulda ilk yardım, acil tıbbi müdahale, kurtarma, yangınla mücadele ve benzeri konularda yeterli sayıda eğitilmiş kişiyi okul yönetimi görevlendirmektedir.					
24	Okulumuzda iş sağlığı ve güvenliği kapsamında salgın hastalık ile ilgili hijyen tedbirleri alınmaktadır.					
25	İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili malzeme ve araç gereçler için kullanma talimatları herkesin göreceği şekilde asılmaktadır.					
26	İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları kapsamında gerekli yönlendirme levhaları (acil çıkış kapıları ve acil toplanma yerleri için) bulunmaktadır.					

27	Okulda bulunan elektrik pano odaları okul paydaşlarını (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar)tehlikeye atmayacak şekilde tasarlanmıştır.					
28	Okulda bulunan elektrik prizleri okul paydaşlarını (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar)tehlikeye atmayacak şekilde dizayn edilmiştir.					
29	Okulda merdiven boşluklarında (ağ, uyarı levhaları, v.b.) koruyucu önlemler alınmıştır.					
30	Okulda tırabzan boyu, çocuklara uygun hale getirilmiştir.					
31	Okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) iş sağlığı ve güvenliğini tehdit eden durum fark ettiklerinde bunu okul yönetimine bildirmektedir.					
32	Okul paydaşları (öğretmen, öğrenci veya çalışanlar) okul ortamında iş sağlığı ve güvenliğine uygun hareket etmektedir.					
33	Öğretmenler, okulda bulunan sağlık ve güvenlik ekipmanlarını (yangın tüpü, uyarı levhaları, v.b.) kullanabilmektedir.					
34	Okul çalışanları ve öğretmenler meslek hastalıkları ve sebepleri hakkında bilgi sahibidir.					
35	Okul çalışanları ve öğretmenler okulda oluşabilecek iş sağlığı ve güvenliği sorunları hakkında bilgi sahibidir.					
36	Okul paydaşları (çalışanlar, öğretmenler ve öğrenciler) hijyen kurallarına uymaktadır.					

37	Okul paydaşları (çalışanlar, öğretmenler ve öğrenciler) iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili uyarı levhalarına uygun hareket etmektedir.					
38	Okulda uygulanan iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri salgın hastalıkların zararlı etkilerini azaltmaktadır.					
39	Salgın hastalık döneminde okul paydaşlarının(öğretmen, öğrenci ve okul çalışanları) iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine olan hassasiyeti artmıştır.					
40	Okulda karşılaşılabilecek acil durumlar için (deprem, yangın, sel vb) acil durum eylem planı bulunmaktadır.					

Yazarlardan Alınan Ölçek Kullanım İzinleri

Ümit ÇEVİK

2 ileti

Ümit ÇEVİK

Merhaba Sayın Serkan BİLGİÇ Hocam. İsmim Ümit ÇEVİK. Ağrı -Patnos Mesleki Eğitim Merkezinde çalışmaktayım.

"Okullarda İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamalarına Yönelik Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Görüşleri" adlı

çalışmanızdaki ölçeği Ağrı İlinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Okullarda Yönetici ve Öğretmenlerin İş Sağlığı ve

Güvenliği Uygulamalarına Yönelik Görüşleri İle ilgili bir akademik çalışma yapmayı planlıyorum, burada kullanmak ve

yararlanmak istiyorum. Ölçeği çalışmamda kullanabilmek için izninizi istiyorum.

Teşekkür ederim. İyi çalışmalar.

Serkan Alıcı: Ümit ÇEVİK _ Merhaba Ümit hocam

Tabii ki ümit hocam atıf ile kullanabilirsiniz. Ölçek ekte word formatında iletilmiştir.

(AFA ve DFA çalışmalarını adrsinden, ayrıca

araştırmanın nitel çalışmalarına

"<https://dergipark.org.tr/en/pub/tayjournal/issue/86438/1404767> " adreslerinden ulaşabilirsiniz.)

Çalışmanızda başarılar/ kolaylıklar dilerim]

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	Adı Soyadı	Ümit ÇEVİK
	Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	Lisans Öğrenimi	Düzce Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Mobilya ve Dekorasyon Öğretmenliği
	Bildiği Yabancı Diller	-----
	Bilimsel Faaliyetler	Seminer
İş Deneyimi	Stajlar	-----
	Projeler	-----
	Çalıştığı Kurumlar	İçişleri Bakanlığı (İdari ve Mali İşler Başkanlığı) Ağrı İl Nüfus Müdürlüğü Patnos İlçe Nüfus Müdürlüğü Patnos İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

İletişim	E-posta Adresi	
----------	----------------	--

